

Σ 10

مَطَّالِبُ الْمَذْهَبِ

ما بعد الطَّبِيعَةِ وَفلسفة الِهيَةِ

ماقبل

ارفاق ناظر ایضی و مدرسہ سلیمانہ منطق مدرسہ سابقہ

المالولي محمدی

یکی بر دیباچه ایله بعض حاشیه‌لو علاوه اولمیشدر.

اعلیٰ

خراسان فیلسوفانند مشهور پول زانه ابله عاریبدل سه آيك ساعی مشركلرله
میدانه گلش اموات كیندن معدود یكانه بر اثر اولوب یونان قدیمك
بدایندن اون ماقوزخی عصر میلادی نهایتنه قدر غربك
تون مطاب وبذاهب فلسفه سی جامه در

استانبول — مطبعۂ قاسمہ

1581

بسم الله الرحمن الرحيم

یارب! سن برزی بویلیم برجیدن وجدان، برجیدن وجود نامیده ایکی سلسله
شون ایچنده یوزدیر یورسکت - ایچده طیشیده سرآن بر رنقطه حال اوله رق
اوچ شوب طو ران لحت شانی فیر لایور، بر بر لرینه باغلیوب دانه لر، دیزیلر جزلر،
کلر، سیالمر جمیعته، ملکر دولتر، حاصلی عالمکر کوسره یورسکت.

حد و منت ساکادر یارب!

ای حکیم ازلی! شو شومات جسمانیده جاذبه، شومات مغنیهده روح اطلاق
اولنان ایکی مبدأ اتصال اولسه ای دی بواجرام، بواجصل انتظام فصل بولمق جقدی؟
افسار و عقول فصل طو توه جقدی؟ جز، فرد تصورینک منش می اولان اونقاط
شوندن ریاضیاتک اعداد و ابعادی، کلینک میکمل بیخانیکیسی، کیماکک عناصر
ذروییسی، حیلاتک حجرات عضویسی، تاریخ طبعینک موالیدی، طبیعتک اجسبی
بیانکک اجزای ابرامکک عالم ذی انتظامی فصل ویرلیر طو پلانیز؟ طو پارالانوب
زمانده فصل یورکلنیر دی؟

ای مبدع مطلق! سسن بره یوشوران شوندن او ایکی مبدأ اتصال آلتیده
ایکی عالم ویردک ویر یورسکت جاذبهکک ماننده مادیات، روکک ماننده مغنیات
اوچر یورسکت. ایشر مبدع قیسیله شون طبیعتک مشابهنی حل ایشدک فن ایشدک
نه قدر یاکلور لر؟ ووشوئیور لکر که ایشر فضای بحر کبی متصل وادیسه اونک
برقیمی فصل حرکتک کله سیلیر؟ اودرمای سیال فصل موج ایلمی سیلیر؟ بوق

ای رب متعال! سن شو ظاهرهده کی انفصالی ماننده کی اتصال ایله وصل ایتمه
ایک بن بنی کور مرتضی سرفروزم، آککایانمره محال، آککایانمره دلال اولمق
ایستمرزم. سسن بجا وجدان دیکلری بر بولاش، وجود دیکلری بر بولونش
اچسان ایشدک. بن بوبولاش ایلمک کندی کسنمده بولور، بولونشمه ایر یورم
بوسایهده باشه وار لقره وایرور، وجدانمینی کندیه ضم ایر یورم.
وجدان سرآن تجلی ایدن بر شان باسر اولی، وجود ایسه بو آیینده وینکس

بر شان آخر. وجدان وجودی کندیه متقدم بر شرط ضروری بولور، بوسو ورتله
وجود وجدانکک ایلمک متعلق اولور. وجود اولسه وجدان اولمق جتی، وجدان اولسه
وجود تجلی ایده میجکک. بر وجدان خاص ایله بر وجود خاصکک جبت وجدتهده
مشاکک یعنی نائب و خیفهک اولان نفیس، وجدان عام ایله وجود عامکک مبدأ
وجدتهده واکک متبجی.

اجزاء فردیہ منقسم ایسے ہر جز تک دیکر بدن تائیدی برانفصال وابستہ، و احوالہ
بر جز تک حرکتی دیکر جز نہ کچھ سر واسطہ نہ دے، بر مبداء انتقال لزوم قائلہ دن
بر جز تک حرکتی دیکر جز نہ طرفہ اتیدرب آفاق ممکن ایسہ انتقال ضیاء
ابچن اشیر فرضیہ نہ حاجت و ارادی؟ پایدی جاذبیہ بر تعین جسمی عطف
ایدرک مادیاتی وصل ایده لم؛ روح بر تعین جسمی عطف ایدرک نہ معنویاتی ربط
ایده لم؛ فقط بواکی مبداء اتصال بر لرینہ قارش سر و جملہ ذی انفصالیہ لر؟
اولیہ اولیہ ایدی بن اولمردن نہ خبرم اولور دی؟ ارواح ایلم اجسام آره سندہ
نہ مناسبت بولور دی؟ نفس ایلم بدن یکدیکرینہ فصل محرم اولیہ بیلیر دی؟
حال بوکہ بن ارواحہ اجسامی کوریورم، شدی ذمہء تکلیفک بتون خاطر است
جسمیسی یاشایور۔ صوکرہ اجسامہ ارواحی کوریورم، مثلاً غفلتک ذہنیہ یک شو
بدن تعدد ایچندن نیعتاتی طویورم۔ بوصورتمہ روح بدتک اتحاد درجہ سندہ
بر ارتباط ایلم بن دیدیکم قسمده قرار قیلد تقریبی آکلا یورم۔ جسم و روح تک
بوصالی اولیہ ایدی بن شو قلمی و حتی قلمی طمان بوالینی فصل بولور؟ فصل
طایر دم؟ المدہ قلمی فصل اوینا تیر دم؟ سواد ذہن بکی شو مطور سیاسی فصل دو کر دم؟
ویک کہ دوارہ عالمک قطبلمی مشابه سندہ اولان اوایکی مبداء اتصال آرا سندہ
وہم وہم و بیک بر مبداء اتصال واروار کہ روح ایلم بدن برلہ شور۔ روح ایلم

جسک بومبداء اتصانہ بن کنیدی بولیورم "بن" دیہ بیلورم۔ روحانیت
و جماعتی جمع ایدیورم، بواکی صورتک منکس اولدنی بوائینیہ نفسم دیورم۔
نقسم، کندم دیدیکم بومبداء وحدہ شئیہ و تثلیث یثقیور، شرک و وحدانیت راجع
اولیور۔ آرتق "من عرف نفسه فقد عرف ربه" نہ دیک اولدنیقی بوشاپہ وہ
آکلا یورم۔ بوزدن صوکرہ بتون صور ارواحی بر طرف، صور اجسامی بر طرف
دیورم، از لرہ لایزالہ قوشورم نفسم کبی نیچہ نفسلم بولندنیقی کوریورم؟
آرا لرہ کبی مناسبت و اتصالی طویورم، کوروشوب قوشورم؟ کندہ کنی
اولمردہ، اولمردہ کنی کندہ تکرار بولیورم؟ کندی وحدتی وجدان شہود ایلم
اولمردہ کبی وحدتی وجدان قیاس ایلم آکلا یورم؟ آرامہ کبی وحدتی نہ وجدانہ
درک ایدیورم؟ قانس و متعینک، شہد و مشہودک، وجدان و وجودک برلشدیکی
بوقطہ قصہ ی آرتق شو تک سدرہ شہاسی، وجودک نقطہ استواسی اولیور۔
(الرحمن علی العرش استوی بومک طاق تخلینہ آصلمش بر کتبہ بدن...)۔
بوشنہ نی کوریورم عرش احدیکہ کلدیکبی اکلا یورم۔ (اشہ ان لا الہ الا اللہ
وحدہ لا شریک لہ) دیوب بود سخانہ ابدیہ کیر یورم۔

یارب! بو کوریکم شیک؟ یوقہ نفس کل، نفس عالم، انپن اکبر،
انسان کامل و نیلن ناب و خیفہ کنیہ سر؟ بن بورایہ شون ایچندہ کلم، ہم

نفسه وکل روحه کلام، روحه اتصال ایدیکم بن ویدیکم بر مبداء وحده
واردم. نفسدن کیدم بتون نفوسدن ده کیدم. فقط بوکیش آرزوق تناس
ایچنده برکیش. انا ویدیمورم لکن ینه برظ انا ایچندهیم. ویک که وحده
واررکن، وجدان و جوکک حیثیت مطلقه لایله وحدتینه دکل پنوز حیثیت
وجدانییه حائر بولمان وحدت اضافی لایله واردم. بو اعتبار ایله پنوز ساکا
دکل عرش واحدیتکه کلام. کرچه شوذن طوغریدن طوغریه ساکا آفاق
اخصر طرقدرد. بر نفس عالم، بر جمر شون تصویری ایدیک سنی بولمقدن
وفاق لای اولماقده برابر، مراحل وجدانه بر هر حله دها علاوه ایتک در. بنا علیه بونی
طی ایدویرمک وجود شونی، وجودکن عبارت کورمک، عشق تقریه دها الویری شلی
کورونور. حال بوکه شکک مبادی معروضه غایان اولان بقای اضافی لایله
سیلمدن وجودیکی وجود شوکک فخرده کورمک، سنی یاکلر متعلق وجدان اولان
وجودکن ازاسنده بولمان وجود حادث کین یاکلر بذاته وجود دکل، وجدان و جوکک
وحدت مطلقه سنی تأمین ایدن حق مطلق بیکنک جمریتدن دها متعالی بر وجود بذاته
ولذاته طایقی، سیر ملکوده دها یوک بر اعتلایه منظر اولمقدرد. سفر بعید مشاهداتی
ترتیب ایدرد. یوزیاده اید کمال مطلق که بر مرتبه دها تقریدرد. اولکی طریقه و سمن
بدین مطلقسک، مروجود سک اولدنی ایچون، وجدان سنی وجود مطلق ایله بالبداه

بولش اولور. ایکنجی طریقه و سمن بدین و سمن نظری سک وجدان سنی کیدی حصه ند
بالبداه، حصه وجوده بالنظر بولور. بدیهیت و نظریتک جمعی دها احدیتکه دها انب
کورونور، اسم ظاهر و باطنی بومعناجه آکامق اولکی معنادن دها متبادر اولور.

حاصلی سنی عرشه طایقی، عرکک فخرده طایقی، مسئله استواء وینلن
بومعضله ایغایده وجدان ایله وجودی قاریشیدرب «الخالق» ویندر اولش،
«ایانی» اف ایتمدن ساکا واراندر وجود دکل وجودنا و اردقربنی فرق
ایده مشلدر. ساکا وجود واراندر کیدی وجودلرینی افنا ایتش بولنورلر. چوکنک
وجودکک مواجه سنده وحدات ساره مضمل اولقی مجبوریتنده در. شود رویت ییل
بروصلت وجدانیه ویکدر. شاهد جاکک اولاندر (انت ربی لا اله الا انت خلقتنی) دیه
ییلدرلر. منصور ساکا کلرله «الخالق» ویدیکی زمان دکل، برادر اولوب
«انا» دن انتملخ نام بولنیزی زمان کلمه ییلشدر. توحید مقده (لا اله الا) توحید
عارضه (لا اله الا انت) در، (لا اله الا انا) انجی سک توحید کدر.

یارب الارباب ویا مرج الحق و الصواب سنی آریانلرک چنی یاعنی
برطیعت ویا اخرس برقت ظن ایدیلر، یاماریقار آکلیوب آکلامه ناز دیدیلر.
یونلر منظر کلامک اولان انبیاده کی سیرکی ادا کدن عاجز قالدیلر. ساکا مناجات
ایندلری غافل، کلامک ایله اشتغال ایلماندی جاہل فرض ایدیلر. ییلدیلر که

کلامک اولمه ایدی کلام بیه اولمه مزی سن آکلامه ایدک آدم استیانی
یلمه مزی . آکلامک بیوردک ، بیورقیرکی ، دویوردک . اولمده بزه
دویورق ، آج کولکله مزی طویورمق ایچون تمردن ایلده اوغراشدیلر . فرودلرله
فرودلرله بوغوشیلر ، ایلر بیلرله دوکشدیلر . انسانلر سالم برودان ، وجدلرله
کامل برحیت نوری طوغه نسه بولرله ، بولرک وارلرله طوغدی .

ای جمال کبریا ! منی سونلر سوشیر ، سونلر دوکوشیر . انیسانی سودی ،
دوشنلری قرده ش یادی ، حق ، حقوقی طاقتدی ، قلمر میدانه کتیریلر . علم و ولایتی
میراث بر اقدیلر کلامک اولمه ایدی اولمرا لردی اولمرا اولمه ایدی بشریت اجتماعیت
فاضله روخی طویمازدی . فرودلر فرودلر اولمرا کوزنده تغلبات قمارانه
و تسلیات خودکامانه ایلر سکومات جبروتیه قورمق ایستیه لرلردی . کتیریلرینه
یککلیرینه ، صهرلرینه فحق طایریمق سواسنه بولورلردی . قرده شلری
دشمن یاییورلردی . چکنکه روح بشرک ناشنای قانلماتی اوچ کونک عمر
ایچنه صید برمنه چالیشه لرلردی . ازل ولایرلر کلامکله انکلیس دیک اولان
بی بایان تجلیات آملی بالغایم ایلر بیلن فست آد خلدک نشوه رضاندن
بی خبر بولورلردی . اولامل ، اوضیق عل ، عقوله فرت ، قلوبه شجرت
ویروردی . محبتی خصوصیه ، عشقی احراصه ، اراده یی احتیاله ، حریتی اسارت قلب

ایدیوردی . بزم حقده یبولمیدان فانی کولکلی ، ییکل احراص ایچنده
یرلشک ایچون کارخانه تشیده بوغوشیرلردی .

یامیزل الکتاب ، یامیز السحاب ، صلوات زکیه و تسلیات وافیکی او انیانی
عظمه ، و علی الخصوص خاتم الانبیاء ، سید الاصفیاء محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم
افدومر حضرتیه اتخاف ایلرله شهادت وجدایتکی ، دوشده ان محمد آجیده و رسول ، حجت
ایمانیه سینه تکیه ایدرک . بشریتی جانی جانسه پوتلرک ربه اسارتدن
قورمارمش ، فرودلرک ، قصه لرک . کسرلرک مبنای جبروتیه لرنی یقه رق
وجدلرله ذوق حریتی طایریمق بو ذوقک تراضی تاملن چقان بر اجتماعیت فاضلیه
بولمکده حکیمیت وحیده حقی تیشیل ایدن بر عبودیت فائذیه ایتمه ایدیلرکلی
آکلامشدر .

مشکله محمدیه دن اشراق الیرن انوار لایمیه کی اقتباس ایدوب جهان بیه
علوه علامه شریف افانده ایلر حق و حقیقت یقینی تبلیغ الیش اولان آل و اصحاب محمدی بی
رضوان رحمتکله کلام ایست . زمانک اک شدلی صدمات اجتماعیه منعرض
قلان ملت اسلامک استیانی اکمال و قلبلیرنی عرشکله احدیتدن کیکی فیضات
ایله مالامل ایلر یاری . اللهم صل علی سیدنا محمد وعلی اله و صعبه اجمعین .

بو عاجز عزلت نشین، الماولی حدی بن نعمان بن محمد بن بکر بن حسن بن بدوالله بن مکاب و مدارسده اتمام ادوار تحصیل ابتدکن صکره سنین عیدیه علوم مختلفه اسلامی و بالخاصه اون بش سنه قدر بر مدت فقه شریف تدریسی ایله توغل ایش و بوضوح عریک اسامات حقوقیه سن طایق و شریعت اسلامیته کیمت انسانیه و اجتماعیه بیله حقوق عریک مقایسه علییه و مقابلیه مدینه سنه دائر بر فکر ایدیه بیلک ایچون فرانسر لاساندن ده براز برشی بالله مش ایدم . بوادی حقوقیه طولاشان مساعی عاجزانه حقوق اساسیه سن فلسفه عمومیه بر نظر اماله اتمک احتیاجی کوستردی . حیات تحصیلده متوالی اوج درت سنی اشغال ایلدین فلسفه و کلام تدریسک نمره سی اوله رق مطالب و مباحث فلسفه ایله سبق ایدن اشتغال، جزئی برلسان اتسایله بواجتاجی ازاله یاردم ایدی . فرانسر کتابیری او قودیم حالد انکیز تصنیف فتوی مزاجه خوش کادی . منطقدن باشلام . بو مناسبتله دارالخلافه مدارس نامیه بابیلان تشکیلات جدیدده مدرسه سلانییه منطق مدوسلیکیه توظیف اولدیمدن ، انکیز فیلسوفلرندن « آکساکمدر بارن » ک منطق استتاجی واستقرانی نامیه مسی و « استوارت میل » منطقدن مؤخر اولان کتانی ترجمه و تدریس ایلدک منطق و فنون حقهده ک افکار جدیدک اسلامده ک تلقیات منطقیه و علمیه ایله مناسبتلری تحری ایدرکن تاریخ فلسفه ک اهمیتی کیدینی کوستردی . بو بایده مراجعت ابتدکی آثار ایچنده فرانسر فیلسوفلرندن متوفی « بولژانه » نک مطالب و مذاهب عنوانی تاریخ فلسفه سن تام معنایله علمی و فلسفی و بی نظیر بر اثر جامع بولدم . زمانزه قدر کان غرب جریان فلسفه سن وقوف کیدیمی بو اوتک تکفل ایده کیمی و بونی او قویه جی علماء اسلامک افکار غریبی متفرق واسطه ایچنده تحری ایچکن مستغنی قالد جقنری ا کلام . تاریخ فلسفه مدرسلرندن برخیل ذواته بونک ترجمه سی توصیه ورجا ایدیکم و وعدلر ایلدیم حالد کیمسه بو وعدنی انجاز ایدمی . و قاتا شو بر ایکی سنه نظر فنده بالجه اشتغالات رسمیه مدن وارسته و بتون درس لرمدن فارغ و محروم برصورتده عزالت نشین قالدیم . بوضوحه بو کتانبک فلسفه السیه قسمدن بدأ ایله آشاغیدن یوقاری ترجمه سن مبثرت ایدم . اولابونی ثانیاً مابعدالطبیعه سنی اتمامه موفق اولدم . بو ایکی قسم بزم ک بیوک احتیاجات

فلسفه منی استیعاب ابتدکی ایچون ، اقسام سائرده سنی بکله مدن موقع انتشاره قولنی و قلاسیق کتابلرینی کتب منقحه مدونه ک لسانزه ترجمه و قنادن یک زیاده بحث ایدیلان شو زمانده بونک بر نوع باشلانچ اولو و رسمی نئی ایتمکدن کولکلی آله مدیم . سنلردن بری دوام ایدن مساعی علمیه سی تعطیل ایدلش و او مساعیت مکنتب بر اجرت و طلبه سی دیک اولان کفاف معیشتی توقیف ایدلش و بو جهته حیات خصوصیه سی یأس اور برحاله کش بولان بر فردک بو اشتغالی بر کتاخلق و بو تمیمی بر خیال صایلمی لازم کایریده ابتلای علمیتک بویه بر تجلیسی معذور کوردممک و اجرای وظیفه رضای حقدن باشقه غایه کوزتمه یین بر قلب مضطرب حضرت مسبب الاسبابک غایت مطلقه سندن قطع امید ایدریمکده طوغری دکلد . فی الحقیقه مح علم بعض ذوات فاضله ک سوق الهی ایله مصارف طبیعی درعهده ایچی بو کون بو اثرک موقع انتشاره قولنسه مدار اولدی . احتمال ک بو اثر اسانک قیمتی و ترجمه ک سادگی و منتهی طولایسیه کرک شرعیه و کرک معارف و کالت جلیله یینک مظهر ترغیبی اوله بیلردی . فقط بو ترغیب بالآخره ظهورسته مانع اولیان و بلکه اون ده ازایده تسهیل ایچی ایجاب ایدن بو تثبیت شخصیه ک مداکار ک تسریع نشر نقطه نظرندن دهاموافی کوروندی . بر فقه مدرس سابقک بویه غریدن مقول بر اثر فلسفی نشرنده رضای حق کوزتمک ادعای راز غریب کورونور . فقط حیات حاضره شرائطی آلتده ک احتیاجات جدیدیه کوره خدمت اسلام ایله کندیسنی مکلف بیان و لسان آتنا اولیان عالما اسلامک استطلاعات خارجیلری استکمال ایدریمکده ، فولایت فکریه لری ک کتایشیله تمین هد فلرینه وسیله اوله جی اولان بویه بر اثرک معالیه سی تسهیل ایتمکده ک نیت خیرخواهانه نظر دفته آلتیرسه بو غرات زائل اولمی لازم کایر .

مقاصد اخرویه یی مقاصد دنیویه ایله اجرا شریعت اسلامیده مقدوح اولدینی کچی مقاصد دنیویه یی مقاصد اخرویه ایله تطبیق اتمک او نبتده مستحسندر . (اویت علوم الاولین و الاخرین) حدیث شریفندن مستبان اولدینی اوزره علیه الصلاة والسلام اقدمین اولین و آخرینک علومنه مظهریله تمتاز ایدی ؛ آنک واری اولان امتکده بو مظهریته بولنی اقتضا ایدر . بو سایده ده درک او امت ام

سائرہ ایچون مابہ الاستہاد اولہ جق بر کچی حائر اولہ بیایر. ثروت علمیہ می نام اولان ملترک اولوسی دہ دیرلی دہ ملل ناقصہ نک مرجع مدنیسی اولہ کشدر. ملت اسلام (وجہ لک امة وسطا لتکونوا شہداء علی الناس) سرینہ مظهر اولمق ایچون (ویکون الرسول علیکم شہداً) مؤداسی وجہ نبضت رسول الاهی مابہ الاستہاد اتخا ایدہ بیللی و ایم سائرہ دن استغنا ایلہ استقلال نامہ صاحب اولمیدرکہ بالکیز درکاه الوہیت اوکندہ رکوع ایدم بیایون. حال بوک بوکونکی امت علوم اسلامی ضایع ایتکدہ بولندینی کی علوم اخربندہ دخی بالوجوه ناقص اولدینی ایچون شوکت اسلامدن ہرمدہ اولہ ماش. ملل غریبہ قارشی اولان نقصان علمیسی حبیبہ اولنرک العبادانہ ناماً تہکک استمالہ معروض راحلدہ قاشدر.

عالم غرب یرم علوم دینیہ و قرآنیہ مزہ وانجیہ قدر الک مہم کتابلری می ترجمہ ایدرک کندی معلوماترینہ ضم ایدرلرکی و شعراتیکی میزان کبراسی بیلہ او یولده مطالعہ ایلہ اصول اسلامی تحریف ایدہ جک نتائج جتارہ منہ چالیشیرلرکی بڑ نہ ایچون اولنرک غنائم علمیہ لرندن محرومیت ایچندہ قالہم و نہ ایچون و محرومیتدن قورونوق ایچون تادیبا کندی بڑدن جیقوب اولنرہ استحاله ایتکہ میل ایدہم. قرآنی ترجمہ ایدوب اوقیان و اسلامہ قارشی اونکدہہ سلاحتانان فونکلر مسلمان اولیورلرہ اولنرک لافسہ لرکی اوقیوب آکلا جق و کندی لیرتہ قارشی بونکدہہ تجہز ایدہ جک اولان مسلمان نہ فرلک اولیورسون. اہل اسلامہ کوزہ جاریعہ باشالایان میل ناخوش اولنردہ کی سرمایہ نک دہاء علمیزلہ ایشلہ تلمش و معاول قیمتلرہ اولسون تحویل قلمش اولسدن منبعدر. بویہ اولمی حقیقتک عام زہدہ بولندین نشات ایتہ ایدی قورقچ ایدی. حال بوک یاقیدہ اخطار ایدہ جکم وجہلہ بتون حقیقتک اساسی بڑدرہ بڑم قرائق دینیہ منہ کال انشاء ایلہ قریع ایدیلہ جک اولان علوم و فنونہ اولنردہ طالدریمہ سورتلہ و بر انحراف کلی ایچندہ نشو و نما بویہ بیلمشدر. غالباً فرولر علی الاکثر اون درت اون بش یاشلرندہ بلوغہ ایرمکہ دور طفولیتدن دور شبابہ اتلامنہ باشلادقلری کی ملتردہ اون دردنجی واون بشنی اعصار تاریخچہ لرندہ باشقہ براتباہہ باشقہ برحیابہ انتقال دورسنہ کیربورلہ اروپا انتہائی اون دردنجی عصر میلادی ایچلرندہ باشلاش ایدی. تاریخ ہجری

اسلامدہ ایچندہ بولندیقہ عینی عصرلر دہدہ بیوک براتباہک اشلادیقنی کوربورلہ. بوکون بوجالایوب طوران بو جریان انتہای شعور ووجہسنہ ایرمہ مش و ہنوز وحدت نفسیہ می طوبایلاہ ماش بولندینی ایچون غایت ہولانک برسر یکیر مکدہدر. خدا نکرندہ وجدان اجتماعیسی غائب ایدرسہ طول مدت امواج فلاکت ایچندہ قیورانہ جق و ہیج برملک صلب جیمتہ کیرمہ میہ جکدر؛ جناب حقدن نمی ایندیکمز وجہلہ وجدان اجتماعیسی ضائع ایتکمزین بوادوار انتہائی نقیب ایدہ بیلیرسہ، عقل وحسنہ روح و بدشہ کال متاثلہ نظام و یروب استقبال قریبک الک بیوک بر ماتی، اولرق ظہور ایدہ جک و مدنیت حاضرہ نک امراضدن معری بر حیات صحیحہ ایلہ بتون ملترک مابہ الاستہاد ملیق سوہسنہ کلہ جکدر. ہر حالدہ اسلامک بکرمنجی عصری اوروپانک بکرمنجی عصرندن پک جوق متکامل برمرتبہدہ بولہ جقدر.

بناءً علیہ بڑی اوروپاہہ اذابہ و اصاغہ ایتک ایچون چالیشق بر ضلال و فقط اوروپائی بڑہ اذابہ و اصاغہ ایتک ایچون چالیشق بالکس بروجیہ دیک اولہ جقدن بومقصده مبتنی اولان بوترجمہی برائ خیر عد ایتکدہ تردد ایتدم. امہات کشیدن معدود اولان بو اثرک ہان نظریی بوقدر، شیمدی قدر بو طرز دہ تاریخ فلسفہ یازلاماشدر. یارس دارالفنون ایدیات فاکولتہ سی اعضاسدن فلسفہ پروفیسوری (بول ژانہ) ایلہ مذکور فاکولتہ قونفرانسی معلی (غاریہل سہ ای) ک مسیحی مشترک لریہ میدانہ کلن و فقط بول ژانہ نک اطالعہ فلسفیہ سنہ دہا زیادہ مدیون بولٹان اصل اثرک دیباچہ سندہ مؤلفر شویہ دیپورلہ: «نقیب ایتدیکمز فکر غایت بسطدر. فقط بونی بولی و موقع اجرائیہ قویق کوروندیک کی قولای اولدی. چونکہ بڑدن اول کیمسہ بو بویہ سلوک ایتمش، فرانہ، انکاترہ، ایتالیا، آلتایا حاضری ہیج برردہ بواساس دارنہ سندہ دکل بوکا شیبہ بیلہ برائ تالیف اولنہ مشدر. تاریخ مطالب صحتی مطالب مہمہ متوقدر. بو بیلہ دینی اونلری بولنردن فک و استخریاج ایتک مشائی ایتک مہمہ متوقدر. بویا بیلہ دینی تقدیردہ بنہ ناقص قالیر (مثلاً اعتقاد ویال لسان مستقلاً نقیب ایدن بر تاریخ بولہ میور) نہ بولنورسہ بر طائفہ مباحث ایلہ ایلہ مزوج، تالی و ناقصر واجباتی منصر بر جوق قیود و اوصاف ایچندہ منتشر و عشتت ترنیزس و وحدتیز بر

حالده بولتيور. بناء عليه بز بواجزاء ناقصه و مشتبهني تأليف و تركيب ايدوك بر كل منتظم ميدانه كنيرمكه فائديلى برشى يائيش اولد بغمزه قائلن. بواعبار ايله اشبوازه ساده بر تاريخدن، بر نقدن عبارت قاليوب بحث فلسفي ايله تاريخ فلسفه بيننده متوسط برخاصه علمياني حائزدر. فلسفه ببولنده تاريخيله مطالب مختلفه تفريق اولتوب غايت علمي بر صورتده عرض وجود ايدويور. هر بجمده حرركات فكريه بتون سلسله جريانيه كورولويور. خلاف ظن اولهرك فلسفه، بزه كنديسي هان فنون سائرده فرقمز برحاله كوتريور. هرستهده زمان صرسيله يائيش اولان علاوهرك كوز اوكنده بولتيور. اختلافات و ارايهسده بونلر فلسفي يكي زمينلر اوزرنده لايقتع طيفه طبقه بوكلتوب غايت جمعيلى نقطلره و بلك على تصورلره اعلا ايتكمدهدر.

بواده شويه براعتراض ايراد ايديلهيلير: بربحث، بر نظريه مربوط بولنديني مسلك اعتباريله برمعنى افاده ايديلهيلير. اوپدن فك اولنديني تقدردده جملى و مناسب برشى قايير. هر فلسفه بر اثر صنعتي منظمدهرك پارچهلانديني زمان لطافتي غائب ايلر. - اوت شهبسز بويلددر. فقط بز او مطالب مخصوصهني و صورت حلايري مسلكرك مبادي عموميه و قواعد كيلرلرنيه ربط ايدوب بالذات او مسالكيده مختلف نقاط نظردن اواه ايتكمك چالشه جنمك بوسورته مسالك و حديثلرني ضايع ايتمدن انكشافاتي زييد ايتش بولتهجقد.

دها ايلري كيديلهرك سؤال اونه بيليرك: فلسفهده تاريخي بايله بيله جك لايتغير مطالب و ايرميدر؟ اوسطلودن دقارته، دقارندن قانته كلنجايه قدر فكر فلسفيده واقع اولان تربيات عظيمه ب يكي برطريق اختراع ايتكم و اشيا حقتده ابتداعي برقطه نظر كشف ايلهكم و مطالب ساقه بريته او زمانه قدر وضع ايدلهمش مطالب جديده اقامهسده كيريشكمن عبادت دكليدز؟ يكي بر فلسفه مطالب معرفت و وجودك بر استحالهسندن باشقه برشيبيدز؟ اوت، مسائل عمي حدود ايله موضوع اولهرك قائلش دكلاذر؛ و هر زمان يكي برسته ظهور ايتكم و اوزمانه قدر كورولميش اولان بومستهكده صورت و زمان نشاني قيد ايدلك نمكندو، و صوركه مقدما بلااستطارد بحث ايدلمش برسته ناليهك يكي برمسلكه بر موقع مقدم اخذ ايدرك كيديكده و اقعدر. فقط هر نه اولورسه اولسون بر طاقم مطالب اصليه

واردركه بونلر زوجه بالذات طبيعت اشيايدن منعكس اولور، و مسلكدن مسلكه تحول ايدر طور (مثلاً كاه نفس عالم وكاه وفاق مقدر، نامي آيلر) برده كرك مطالب و كرك بونلرك حلايري ايچون تطبيق اولتان منايع و فرضيات غير محدود دكلاذر، و روحك طبيعي بونلري تحديد ايدر و دوردن دوره على انكشار وضع اولتوب بوسورته تكمل ايلر » انبي.

معلوم اولديني اوزره بر فلسفه ديمك بره موضوع عام ويا كاي دائرهسده مطالب و مسائل فلسفياني اختراعي ويا تقيني بر مسلك مخصوص آئنده موقع بجه قويمق و مسالك مخالفهده ممكن اولديني قدر اشتقاد ايتكمدر. بر فلسفه كتابي دنيايجه بزه ذهت نبادر ايدمك اولان بويه بجهي بر كتابدر. بتون ذوق فلسفيده بوندهدر. مقاصد و موافقك بزدهكي اهميتدهكي بر حيثيتمك و جيتلرندن نشأت ايتشددر. فلسفه دعوالري اول ايرمه بويه بر مسلك مخصوص اوزرنده تحصيل ايله بر ملكه علميه ا ككتاب ايتميش اولانلر كتب فلسفيه مطالعهسندن على الاكثر بحران روحيه مبتلا اولورلر. مسلكرك ايله بيوك فائدهسي مطالعهده وحدت روحيهني نامين ايديلهيلمكدر. چونكه وحدتي بوزولمش و روجلر حقيقت ايله مناسبيتلري انقطاعه اغرار. فكر دائمي الجولان كورونسه بيله ايقان وجداني قالمز، هر شيه آري بر نقطه نظره باقي و برشيددهكي مختلف نقاط نظر ك تنسيقته عطف نظر ايتكمك و وجدان ايله وجودك ارتباط حقيقيسندن عدولدر. بونده شخصيت بوزولور. بالنتيجه اجتماعت رخه دار اولور. عامده و فلسفهده اصل ايش معلومات سي و متنوعهني چيمق دكل او معلومات آراستهكي مناسباني تنسيق ايدرك بر جمعيت مطالعه و ارامق ديمكدر. بوكون قلم عاجزيمك توسط ابتدئي بركتاب ايشيدبلنجه ايلك نظرلرك بوجهت منقطع اولهجن و ارد خاطر اولور. فقط برمسلك كتابنده بوغايه ايرمك ايچون بتون تاريخ فلسفه بيلنمكده اقضا ايدره. معلوم اولان بتون تاريخ فلسفهك برمسلك كتابنه درجي ايله شرح موافقهه يايلاق ايستلديكي وجهله هم قاصر و هم موجب صعوبت اولشددر. بواعبار ايله تاريخ فلسفهك افزائده مسلك مطالعه ايچون بيوك بر فائده تحصيل وارد. اتخيي كرك معروف اولان تاريخ فلسفه كتابلري و كرك فلسفي قاموس و آسقبوليه ديگر ايله اكثفا ايتكمك برا كنده قائل ديمكدر. سلبانيه جامع شريفك هر تجربهسي، هر كوشهسي حاصل صنعتي،

هر قطعه‌ای آری آری رسم‌وار و اضاحل آئنده تحصیل آنک و بوفصلانه بتون دقائقی
صنعتی صنفی برقم ، نه قدر بیوک و مهم برایش اولورسه اولسون او جامک شکل
عمومیچی حقیقه بر خیال ایدینه بیلک دکلدر . یالکیز بونلری بیان هر حالده عمومی
بر رسم بسطک و بره‌چی وضع و حقیقت معرفتدن محروم‌در . فقط اوجز نیات ایله
برابر آرازلرنده کی مناسبات ده تنظیم ایدیلر و بالتبعه بر صورت کلیه دخی تثبیت
اوله بیایر سه وظیفه معرفت استکمال ایدیش اولور . ایشتنه مسلک بوائینی کورد .
بونک ایچوند که مسالک فلسفه‌یک ده دخی بالوجه مناسبانلری تثبیت وجهت تبیان
و توافقنری و صور حلق واصل ایدلینی کوه نوعی تظن ایدمه بیلک آبروجه
برکل علمیدر که بونی اشو کتاب نظر دفته آشدرد . بناءً علیه بو کتاب مؤلفه‌یک
دیدیکی کی نام یحیی و نظاری بر حیثیت ایله نام نقل و تارخی بر حیثیتی حائزدر .
مطالعه اولوب کچیلرک دکل اوقونوب اوقونیه‌جق برکتاندر .

معلوم یا ، هر علمک بر تقابلی ، برده عقلی و ادر . نه علوم نقلیه حصه عقلدن
آزاده نه علوم عقلیه حصه نقلدن و ارستدر . ترقی ماضیه کی قیمت لردن استغنا دکل
اونلری تعذیلات و کشفیات جدیده ایله دهامتکامل قیمتله ابلاغ ایتکدر ، تعبیر
آخرله ثروت اسلافه ثروت اخلاقی ضم ایله بکدر . عمرون عاص حضرت نلرینک
دیدیکی کی عقل ، (الاصا به الفظن و معرفه مایکون بمافدکان) یعنی عقل غلظه
اصابت آنک و اولش واسطه سیله اوله‌جی بیلمک دریه تعریف اوله بیلر .
فی الحقیقه واقعات سیر ماضیستدن غفلت ایله واقع اولان اختراعات فکریه
شاعرانده اوله ابتدایلیکدن چقاماز . اوسته سز صنعتکار ، خواجیه عالمه
قدر قابلیتی اولورسه اولسون مستدر بر شا کرد و طالب اولقدن ایلری کچه ضرر ،
مکرکه طوغریدن طوغری مظهر اعجاز اولسون حالوکه دووا اعجاز تکبش دوو
اجتهاد آچیلشدرد . علومک عقلیتی و فاعلنتی حاضره سی اهل ایدوب صرف نقلیتی
تثبیت ایله اوغراشمق اسقولاتیک دنیان مرتبه تقلیده صایوب طور مق دیمکدر .
بوالیه حقیقتک حیثیتدن و جانلی فطهر لری بولیدند غفلت ایلکدر . بالمعکس
علومک نقلیتی اهل ایدوب ساده عقلیتی ایله اکنلک ، معیار سز ، مقیاس سز ابتدائی
بر حرکت طفلانده ، بونک یانده اسقولاتیک رشید بر ماهیت علمیه کی حائزدر .
اشعری بیلمه یین رازلیکدن دم وورامز ، نوتونی طانیان این ایشتانیدن بر شی

آکلا به ماز . تحول سریع اوله بیلر فقط ترقی خیل محافظه کدرده تحول قوت قانونی
تحفظ قوت ایله مضایفدر ، ایشته تاریخ فلسفه تحولی ، مسلک فلسفی ده تحفظی
تمیل ایدر و تحول و تحفظ سایه سنده در کروح بشر ، ترقی ایدرو فن ، کاله طوغری کیدر .
دور قدماده اجتهاد علمی یک تجزی قبول ایتجوردی . فلسفه بتون علمی محتوی
ایدی بر فلسفه مجتهدی اقسام فونکده مجتهدی ایدی . فیلسوف هم ریاضی ، هم
طبیعی و حتی طبیب ایدی . دور متأخرینده تجزی اجتهاد بر ضرورت اولدی .
بونک ایچون زمانزده مجتهد مطلق فردلر دکل جمعیلر اولمشدر . حیثیت بشر کی
حیات علمیه نکهده اجتهابی تزیاید ایدی . بر فلک مجتهدی قون سائر نکه مقتدی
اوله بیایورده او حالده مختلف قوتونه منسوب مجتهدلر آراسته بر قیبت و رابطه اجتهابیه
بولتی لازم کایرکه متابعت متقابل حاصل اوله بیلسون چونکه جمعیلر همی روحاً
متماثل ، فعلاً متناقصه‌در . فمالیبت اجتهابیه فردلرک عینی موضوعه تراجلرنده دکلر
ایچه ایله چالیشیه بیلملرنده‌در . بوالیه بر مبدأ اجتهابیتک تحت حکمفنده بولمقله
اولورکه اومدا حاکم روح اجتهابی دیمکدر . بوروح اجتهابی او آلاک متناقص
فاعلیت متنوعه سی سایه سنده درکه اجتهاد مطلق مرتبه سی اعزاز ایده بیلر . بونک
بوقیمت اجتهابیه سی و بره بیلر جت شی اجتهاد فلسفی در . اجتهاد فلسفینک اجتهاد دینی
ایله ناساد مطابق ده حیات عمومیته آنک انتظامی تأمین ایلر اصل نفس اجتهابی
ایسه بو آنک ایله باید آراولور . علم حیاته انحق طریق خالصه ایله دین ایسه خواص
و عوامه شامل بر طریق علم ایله نشر فیض ایدر . بر ملکاتک هبسی معتقد و متدین
اولیق تمکنند و لکن هبسی عالم اولیق غیر تمکنند ، عوامنده نه علم ، نه دین هیچ
بری بولنمان بر ملکاتکده قامت قوزار ، عوامی متدین ، خواصی غیر متدین اولان
ملکاتکده ایسه عوام ایله خواص آراسته تخاصس و تماثل روحی بولناز . مراکز
اجتهابیه دیمک اولان خواص ایله محیط اجتهابی اولان عوام آراسته کی بو تدافع ،
ملت و دولت دنیان وحدت و فعالیت اجتهابیه کی انشفاق دیمکدر . ذاتاً ملیت ،
برهات اجتهابیه کی مایه لاجتهابی اولان بر نفس ، بر وجدان اجتهابی دیمکدر . عرق
وقان ملتک حدی دکل ، آلات و وسائط تظاهریدر . هر ملتک قابلیت اتساعه سی
او وجدانک دوجیه شمول و کلیتی ایله متناظر . لسان دخی عرق و قانن زیاده
بو وجدانک بر افاده سیدر . دین بو وجدانک اشمولی مبادیه سی ، انک بیوک امنیه سی

تضمن ایدر، برهائیک دینی نه ایسه وجدان اجتماعی ده او، وجدان اجتماعی نه ایسه واقعه‌ای دینی‌ده اودر. دولت او ملاتک تشخص حقوقی و فعالیت مخصوصه‌ییدر. هر دولت برملتی واردور، ولیکن هر ملاتک دولتی اولمیه‌ییلر. دولت ملاتک عنصر فعالیتی ایله تقوم ایدر. عنصر فعالیتک قیمته ده وجدان کللی حین تمیل ایله برار خارجا و داخلًا حائز اولدینی قدرت عملیه و مقاومت مادیه‌سیله متنازیر. ملت هنوز فعالیتکجه‌مین و دولت مفهومی آکسساب الیه‌ین حالت اجتماعی‌یه‌ده صادق اولمیه‌ییلر، فقط حال فعالیتده اولوب تشخص حقوقی استکمال ایلمش بولان ملت لسان اسلامده امت مفهونه مصادق اولور. امرای اقدی مرحوم امت کلمه‌سی ایی کلمه‌سیله علاقه‌دار ظن ایدرک (ناسیون) تعیری ملت دیه افاده اتمکی ترجیح ایتش ایدی. اوزماندن بری امت مفهومی ضایع ایلش واستخفافکار برتاقیه معروض قلمشدر اصطلاحات اشیمتندمالاشره برلشدیکمز زمان بو کلمه‌نک ام وای تعیریه‌ده دکل امام تعیریه‌له علاقه‌دار بولندی ایشاح‌ایلمش وقبول ایتدیرمش ایدم، مع التأسف خطای سابق تصحیح فرصت الیرمهدن وفات ایتدی. ایشته علم‌ایله حایک وجدان‌ایله وجودک بو علاقه مخصوصه‌سی خواص‌ایله عوامک وجدان اجتماعی‌ده کی مرتبه نیجاس و تانائریله متنازیر. خواصک خصوصیتی عوامدن زیاده. مالک اولدقاری خاصه‌لری اعتبار‌ایله‌ده، عوامک حائز اولدینی صورت وجداندن خالی اولان خواص او عوامک، جنس اجتماعی‌ده دکل اقدارینه داخل اولور. بو نقطه‌نی ادراک ایدن بعض خواص زیاده دینی میل ایدیرور. فقط صمیمیت لکدن نه چیقار؟ بوئن باشه دیا برناقدر، نفاق اعتقاد ایدن روحلر ایسه وجدانک حقیقه ناظر اولان قوه حدیسه‌سی، فراستی کورله‌تر. حقیقت قازوشنده کنیدی بر وسوسه استلا ایدر. جوق زمان واردرکه جدی و صافی عوامک حس ابتکاری بعض نتائج واقعی منور عد ایدیلن خواص روحلرندمکی و سوسه نقادن دولتی حس ایدمزلر. بناء علیه خواصک دینه جدی براعتصامی حقیق بر عشقی بولنقی انتضا ایدرک بو عشق و اعتصام ایله خواص آراستندمکی تدافعی، تجاذبه قلب‌ایسون، سلامت و سعادت اجتماعی دوام ایلمیه‌ییلون. بوایه قنون ایله فلسفه‌نک، فلسفه ایله دینت امنیت متقابلسی سایه‌سده حصوله کلیر.

بو اسبابدن دولاییدرکه فلسفه‌نک منتهای فلسفه دین اولمشدر. بو اعتبار ایله

فلسفه حکمت نامی آلیر. حقیقی فلاسفه حقیقی حکمدادرلر، علوم وضی اولوب کشتی بولندی کی فلسفه دین دخی وضع دین دیمک دکلدر. دین حق بولنق و طائیفی دیمکدر. دین حق اصل طائیفانلر ایسه حکماء دکل انبیا و اولیادر. فیلسوفلر بویاده تمایلات انبیانی انشاح و تطبیق ایله حکیم و ولی اولمیه‌ییلر. علی الاطلاق دینه معارضه اتمکجه چالیشان فیلسوفلر بوضوصده بر حقیقت کوردکاری ایچون دکل، مطلوب حق کوردمدکاری ایچون و تعیر آخرله نققدان ادراکارندن دولتی اوجانلده سالوک ایدم ککشدلر. آوروپاده اون سکرنجی عصر ملاحده‌سی و یوتون ملاحده مادبون بونک الک بارز مثالیدرلر. مثلاً بوختر، ماده جزء فرد لر نی آپیران نه در؟ بونلر آراستندمکی مواصلات و مناسبات حرکه ویا غیر حرکه هانکی مدالّه ایضاح اولنه‌جقدر؟ بو جهتلیر اصلا ادراک ایدمه‌مشدر. بونی ادراک ایدن مادبون بیه مادینی واجب تعالی استناد ایتدیرمک لزوم کورمشدر.

بوکنانی تعقیب ایدرکن کورمجه‌نک قانت کی بعض فیلسوفلر فلسفه‌نی انتقاد ایله فدا ایتش اولدینی حالده دینی اهای ایدمه‌شدر. ایضاح دینیک فلسفه‌یه توقفی کیمش ومع مافیه علم اخلاق‌ایله مناسبتی تثبیت ایلده‌شدر. بوهذه کوره فلسفه‌نک دینه تمامی واستنادی، علم اخلاق شعبه‌سی یعنی حکمت عملیه قسمیه محافظه‌ایدش اولوبورکه بونک صوفیه اسلام اسلوبیه خیلی مشابهی واردور. صوره فلسفه انبانیه مدرسه‌سی دوره اولاننده دینی طی ایلک و بوضورته ملاحده‌نک کورلرینه کیرمک ایسته‌مش ایلده‌ده اونلرک کورلرینه کیریم درکن کندی وجداننده محکوم اولمش بوکندن براحتیاج دینی طوبه‌رق بردن جدید وضعه قیام ایتشدر. الهی برافش موجود اعظم، صنم اعظم، محیط اعظم عنواناتیه انسانیته، ارض و فضا دن عبارت افانیه بر تلبث تصور ایلش و انسانیته‌ده الک زیاده قاندرنه تعبدی اساس اتخاد ایدرک کویا بوضورته تطمین حسنه بر یول بولنق ایسته‌مشدر. ایشته فیلسوفنک وضع ایدمجه کی دین بویله اویدوره وقایا بر برستلکدن، دور اوانانه رجعتدن بشقه برشی اولمیه‌جغنی بونکله اثبات ایلده‌مشدر. فی الحقیقه ظاهرده الوهیت معارض کورون بوخیال انسانلرک رجال و نساندن اکبری معبود و اله اتخاد ایلک صورته‌یه فیکر الوهیتک اساسی تضمن ایتش و تحقیق ادیان باطله‌ک طرز نشانه واضح بر مثال کورسترمشدر. فکر انسانیته بوکشدیک ادعا اولتان برزمانده وجدان انسانی

بویله طار بر جنبر ایجنه قویوب بشریتی فرعونلر دوربنه ارجاع ائجهک چالیشق»
 نه قدر شایان تأمقدنر. صوره اسپاسر گلش اصل دینیک بئون علوم و فلسفه به
 تقوق مطلقن تئیت ایش و کبارلر دینی نامی آلان و فرانسه حکومتی بر و قتل
 لادینلکه سئوق ایدن بوزیشویست دینک سحافتی آروجه بیان ائمشدر. ایشته
 غرب فلسفه سنده وقوعه کان بو تحولات اخلاق بشریده بیوک رخنه لر آجیش
 و بوکونی دور قسوت و شدتی تهیه ایه مشدر. ترقیات قبه مک نیجه نیجه مراحل
 قطع ابتدکی بو دوره بشریتک دوکدکی قان، طاسمدینی احتراص، چکدکی
 مظالم و انصافن تبعاعد و نفرت و خصوصتمده شدت هپ بونلر مغویایده واقع اولان
 او تذیک نتیجه سی در.

شمعی بر فکر انصاف و حقایق ایه فلسفه مک تعقیب ابتدکی سیر تاریخی
 کوزدن کچیریلیرسه کورولورکه میحت دینده فلسفه مک جدأ واصل اوله یلیدیغایه
 وحدانیت الهیهی تئیتدن باشقه برشی اولیور. دیمک اولورکه ادیان سازمه یئنده
 دائماً غرب قائلش اولان فلسفه اسلامیده اولدیفنی بوله جقدر. اگر اوروپا فلاسفه
 متأخرینک منسوب بولندقلری اقوامک دینلری دین اسلام اوله ایش غرب فلسفه
 حاضرمی بستیون باشقه بر رنک حقیقله میدانه جیقاییله چکمش. ایشته بوکون
 عهدده اسلامه دوشنک ایلوک و طاقندن برسیده یوقطعی استکمال ایده یلیدیکدر.
 متأخریندن بر ایکی فیلسوفک نصرانیته غامنی کورویورز و فقط بو تئیمک نه قدر
 غیر طبیعی اولدیفنی فهم ائتمکده هیچ مشکلاک تصادف ائیه چکیز. کرحه بونون
 قرون وسطای املا ایدن بر فلسفه نصرانیت واردور. عدمدن خلق عقیده سنده
 اصل ماهیت دینیهی تئاس ایدن بو فلسفه کرک بونده و کرک دلایل وجود الهی
 بحثلرنده اسلامه مشابه و مماثل اولقاله برابر حقیقت الهیه یئنده عقائد نصرانییدن
 هیچ بریشی اثباته یالاسمدیفنی کی بونده و وحدانیت الهیهیه منجر اولقدن باشقه
 برشی باپیور. تئلیت و سواثره کی عقائد موجوده خرسیتیانیه بر موقع فلسفی
 برده میور، علم توحید منحصر اولیور و تئلیت ایه مخالف عقل برعقیده قالیور
 عقل و وحدتی آکارلر تئلیتی آکلاماز و دنیلیور. حالوکه حقیقتده عقل تئلیتی
 آکلامایبور دکل تناقض بولهرق ابطال ایدبور. بوقسه عقل بوراده اصولاً قبول
 ایده یلیدیکی فقط احاطه ادراک ایلهمدیک بعض حقیقتلر کی قصورینی اعتراف

ایدوب قلبور. تجاوزی وضعیه کچیریلدور. حال حاضرده غرب فلسفه اولامی
 میحت الوهیتده یک جدی برطریره کیرمش وحدانیتده شهمی قالمش و آنحق
 حقیقت الهیهیه مسئله استوایدیکمز نقطه معرفت اوزرنده اغراض مقده بولومشدور.
 بوراده وحدت وجود و یا اله تمثال نظریه لری قارنوفارشویه موقع یئنه قونیور.
 بو ایکیکی آراشنده مناشه دوام ایدبور.

بوراده شونی قید ائتمدن کچمه حکم که وحدانیت الهیه اطرافنده بو غایه به
 ابرمش اولان اوروپا فلسفه سنده هنوز بربحث نبوت آجیله ماشدر. علم التفلسک
 تئیت ابتدکی بعض واقعات روحیه طولانیسه اولسون فلسفه غربیهده بر میحت
 وحی و نبوت بولنه مامسی هنوز بیوک بر نقصاندر. میحت نبوت علم عقائد ادیان
 مخصوصدر دنیاسون؛ علم عقائد ادیان میحت الوهیتک تعلقیله میحت نبوتک تعلقی
 آراشنده اساسی هیچ بر فرق یوقدر.

بونلرک هر ایکیکی ده صلاحیت عقلیه و فلسفه ایه جای یئنه قونیایر. بناء علیه
 این سینانک کرک شغاسنده و کرک اشارتنده بایدیکی کی نبوت ممکنیدر؟ ممکن ایه
 واقعهدر؟ سؤاللری وضع ایدرک واقعات نفسیه و روحیه کوزدن کچیردرک
 نبوت و ولایت مطالبی دخی مطالب فلسفه مینانده حل ائتمک لازمدر. چونکه
 نبوت برواقعه در واقع دین بوکا منقرعدر.

اوروپا فلسفه دینیه ایه دین فلسفی تقریری ائتمک ایسته بورسه بوه نصرانیتمک
 طبیعتدن منبع بر فکردر. چونکه نصرانیت حاضرهده فلسفه دینیه مک مبدئی
 آنحق جهل مطلق اوله یلیدور. ایقان فلسفی انکار ایدوبلر لادریه مفرطه مذهبی
 انزنام ایلیدیکی نصرانیتمک مدافعه قابل اولیور. بوکا بناء هاملتون مدرسمی قانت
 انتقاد سندن بو نقطهده استفاده ائتمک ایسته مش و علی اساسندن بیقوب دین
 نصرانیتمی جهل مطلق اوزرینه بناد ایدرک مدافعه قیام ایه مشدوره مع مافیاه اتواتر
 میل، دینک جهل مطلقه ایقاسنده کی محاذیری اوایه ائمشدر. نصرانیت علمه استاد
 ایده موزه فلسفهده جهل مطلقه بنا قیلانه مازسه فلسفه دینیه ایه دین فلسفی آراشنده
 نقارت پاک طبیعی اولمازی؟

حال بوکه دین اسلامده عقیده اساس اعتباریه علمی قیمتی حائر اولمی لازم
 کایر. عقلک بوراده هیچ اولمازه اثبات امکان کی بروطفه مهمه سی واردور، حتی

زده عقیده تقلیدیه جای نزاع اولمشد. هرچه فلسفه‌یك میحت معرفتده مسائل فلسفیه و كلامیه اسلامك بوكونكي تاقی فلسفیه كوره دوغماييك یعنی ايقانيه اولمسی متفق علیه دكلدر. فلاسفه ومترجمه كی ايقانی اولانلر وارسمده اشاعره وماتریدیه كی من وجه حسابی ومن وجه ايقانی اولانلرده وارددر. چونكه بونلر اساس اعتباریه مسلك تدریددن بورومش ودواویدیهوم حسابیه‌سه قریب رجبانیته فلسفیه‌ده واوندن زیاده ايقانه منجایل برمرتبه متوسطه‌ده قرار قیلمشلارددر. بونلرك اساسیه‌یه كوره ايقان وعلم بشره ضروری دكلر. عایددر. ايقان، واقی بر قیستی حائز اولهیلوب وجوب عقلی وضرورت منطقییه متضمن دكلدر. تصدیقات علمیه قانتك آسمه‌رتوربك دیدیكی قضایای واقیه و مطلقه عامه‌در. چونكه مبدأ مطلق فاعل مختاردر. وجوبلر هب جهت عملیه‌دن متبینه‌ده وقوعاندن، وقوعانك استمرار واطرادی دیمك اولان عایدندن، حاصل سنت‌الیه‌دن كلر. بن اشاعره وماتریدیه‌يك میحت معرفتده ايجاب عقلی انكار وعادتی تثبیت ایللرندن اوله اكلایورمكه علم بشرده ضرورت مطلقه منطقیه یوقدر. بو ضرورتلر هب ضرورت بشرط الوصف دنیان قسمه راجع اولور، بونك منشأیه‌ده هر علمده مبدأ اولك بر مقدمه ضمیمه اولورق ملحوظ اولمدر، مبدأ اول فاعل بالا ايجاب اوله ایدی ايقان وعلم ضرورت ذاتیه مطلقه اولوردی. مبدأ اول فاعل مختار اولنجه بو ايقان بر ايقان فعلی وواقعیدن عبارت قایل وبنأ علیه تجربه قیمتی تجاوزایدمن. فلاسفه اسلامك ايجابه، متكلميك اختیاره قائل اولمسی‌ده بونی مؤیددر كورولوركه بونلر نظریه‌يك ايكیسی‌ده هم قیمت فلسفی و هم قیمت زبیه‌نی حائزدر. دها زیاده فلسفه‌دینه صایلمسی لازم كلن فلسفه متكلمیان بوكون مسلك قنون صاییلان مسلك تدریب ون تجربه ایه دها چوق علاقه‌دار اولورق فلسفه حاضریه متمسك و صكره هر ايكی مذهب فلسفه حاضریه داخلدر. شو حالده فلسفه‌دینه ایه دین فلسفی، بزه نظر دین ایه فلسفه آراسته‌در بر تقابل و تنازع كلی دكل ايكی فلسفه آراسته‌دی فرق مسلك دیمكدر.

بو فرق اوله اوله نیوتك فلسفه‌یه قبول وعدم قبولی نقطه‌شدن باشلايه. بیه‌جكدر. عیجا نبوت بر مطلوب فلسفی تشكيل ایده‌جك برواقعه دكلیدر؟ الوهیت بر مطلوب فلسفی اونجه نبوت نیه اوله‌ماسون ؟

بوكون علم النفس، منطق، اخلاق، مابعدالطبیعی كی بتون شعبات فلسفه‌ده مبادی اولای معرفت، هر حالده روحك شهادت وجدانیته ارجاع اولنقه‌در. بداهت اولیه استاد ایدن ايقانیون روحك حدس وبداهته بر قیمت عینیه‌وردرلک ايقانی بوکاه، بو بداهته استاد ابتدیرمش و بونلر تجربه‌يك بیه‌یه قایل اولمدیقنی سولنكده بولنمشدر. بوکا كوره مبانی معرفت روحك اولی اولان قوه بداهتیه اشیاك بالذات اولان تبیین وچویدیلی آراسته‌دی اتحادده‌در. او حالده وجدان اولی بالكنز نفسی دكل عینی قیمته‌ده حائزدر. بوکا مقابل ارباب تدریب بو بداهته بالكنز نفسی بر قیمت عطف ایتكله برابر تجربه واستقرانی: حسی ایتدیكی حقیقه حسی ایدبورم، هماغه وجدانیته استاد ایتدیرمشدر؛ بوسورتده ايقان عینی‌بو شهادت وجداندن ایلری كیه‌مور. صكره معنویون اعیان روحه ارجاع ایدبور و ايقان عینی ايقان نفسی ایه توحید ایدبور. او حالده كرك ايقانیونك دیدیكی كی عقل علمده هم قایل وهم فاعل بر حالده بولونسون و كرك تدریدونك دیدیكی كی بالكنز قایل اولسون و كركه معنویونك دیدیكی كی فاعل محض صایلسون هر حالده علمك قوت وضعف وجدان ایه بر علاقه مطلقه‌سی بولندیقنی ناقابل انكار اولبور. و ايقان وحسانك مبدی وجدانلرك قوت وضعفدن عبارت بولندیقنده شه قالیور. ذكارك، عقللرك، فكرلرك قوت وضعفده شدت وسرعتده تفاوتلری كی وجدانلرك قوت وضعفده تفاوتلری دخی كامأ بر حالت اكتسابیه دكل اساساً بر موهبه خلقت اولدیقنی نظردفته آلیره خلقتك بعض وجدانلره حقیقت ایه يك بولوك بر مناسبت قویه بخش ایتدیكی انكار ایتك ايجون هیچ بر سبب قالاز. ایتشه بو وجدان فلسفه اسلامیه‌ده قوه قدسه تعبیر ایدیلان قوتدركه بونك مرتبه عیلسنه قدرت اعجازی حائز اولان وجدان بیونی قویق يك موافق اولور. كلبوی مرحوم میرآداب حاشیه‌سنده قوه قدسه‌نی قوه قدسه‌يك برمرتبه كالی عدالیه‌مش وقوه قدسه‌يك فطری و بالتجربه اكتسابی جهنلری‌ده ایضاح ایه‌مشدر. ابن نفسك بایدینی كی بونی علم النفس تجربنیك بعض حادثاتیه تأیید واثبات دخی قایلدر. قیل وروع دخی تسویه اولتان بولمك اصلی هر نفسده آز چوق موجوددر. فقط اكثر احوالده اكثر روحلرك تحلیات وجدانیه‌لری علی الاطراد تجربه ایه تأید ایدمكیدن بونلرك قیمتلری بدیهات ویا سلمات نامنی وبريكمز مبادیه منحصر قالمشدر. بنأ علیه الهام وجدان

على الإطلاق وعمو، ايچون اسباب علمدن معدود اوله موزور. فقط علوم، ايچون اطلاعاتي قبول اولغيان بو نيچليك خواس ايچون بعض تحجاب مطرده و شرائط معينه تحته تحققي قبول ائگنده، هيچ برعزدر فلسفي يوقدر. فلسفه اسلاميه ده كوستلديكي وجهه بوكا دعوى وايچندي منضراولور و تحجاب واقعه اونك تحققي تايد ايدرك اعجازه. مؤدى يولتورسه وحى ديديكيز بوقى الهامات عاديه واسباب سائونك فوقدر بر مرسته يقينه اصعاد ائيك لك طبعي اولور. ايشته فلسفه لك مبحث نيوتده تحري ايدم چكي مسائل يولتوردن عبارتدر. غرب فلسفه حاضره نيك خريستاناي قاروشونده بولمى و خريستاناقلده نبوت ايله التيك بر مرسته نداخلده يولتورملى وحتي بوتداخلك ايله دينيه قدر توسيع ايدملى، نبوتك تلقى اسلامي وجهه علمي وحققي صورته ده موقع تحت قولتورنه مانع اولمش ظن ايدم. برده فلسفولرى يوابده تردد سوق ايدمليه لك برمبا حنى واردوك اوده بولمى برشى وارده برده نيه اولموزو سؤالئك مضمئن يولتورمى خودكاملقدن عبارتدر. حال بوكه بالاده عرض ايلديكم وجهه فطرك بر موعبه عالمي اولان بوخصوصتك اكتسابي اولميه چي درخاطر اينديتجه حقيقت اربابي ايچون بونك انكارندن مبدل محروميتك دها زياده شايدان تأسف اولمجه نايان اولور. كندميزم بولغيان مزيتلري انكاري ايدمچكز: متدين اولق ايچون هيمز اينايي اولق اقتضاي ايدم يادار، بيلير، سور، دردمرزه درمان ورر دينيه عبوديت ايدمچكز برالليك مرضياتي فصل تعين ايدوبده اوكا توفيق حركت ايله چكز: هر كوكري آلدانان تسلي دين قيتيى ورمچكز: كندميزم حريت آزادكن خالقه مجبور وحتي اسناد ايدمچكز: حق برت بردانته صاحب اولق وحدى بر عشق ومنيه طاشيق ايچون ضاى حنى كوزنك مكلفتمده دكليرن؟

قوت کي قادن ويا اڌڪ انسانه طاقتن بيهه طاقتوري انساننک اوزولي
دکلمک وائي اجرا اٿڪ مجبوريتده دکيڊر ؟ اوت الله عبوديت ايدهيسلمک
ايچون اونک اوسرني بروحي قتلي و اووجه منفرع بروطريق معرفت اليه تلقي
اٿڪ احتياضده بز. مادامکه هينرک صاحب وحى المولديني کورويوز، اوحالده
نبي احتياجزى قبول ايدهجگزر. في الحقيقه نيمزدين غير نمکند. بولک ايچوندرکه
اللهي بيلمهينر، عبوديتي کندی اوکلر نه دیکمک واوندن الهام الحق ايستلر،

ایسته انبیاء استاد اجمین بتون ادیان باطله بورادن جشمه‌در، چونکه دین حسی
فطر پدیر. فلسفه اوهمات و تمثیات عامه‌ایه ایه اختلاط ایدن ایاطیل ساریه بیه بدقی
ایدرک بونلرک ضمنده منعکس اولان حقیقت اصلیه بخیری ایش و دین فلسفی
دیلن وحدانیت الهیه عقیده‌سی تثبیت ایلمشدر. کتابک ایشی قسمنده، بحث
دینک باشنده رسوز وار: بتون فلسفه کی بومجکده اساطیرون و عقائد عوامدن
منهس فکر لردن نشأت ایلدیک سوله‌نیور. اوراده اشارت ایله جکمز وجهه
بز بوسوزی بحث دینک منشا فلسفیه حقدده متردانه قبول ایسهک بیه اصل
منشا ادیان حقدده اصلا قبول ابدیه جکمز چونکه دین حَق منشأ نبوت در،
بتون انبیا وحدانیت الهیهه متفقدر، تأییدایندن وبالخاصه حضرت ابراهیم
علیه السلامدن حضرت محمد علیه السلامه کلتجهیه قدر واقع اولان تکامل هپ
اشکاف و زیاده وضوح صورتیه ظهور ایش و علی الاکثر عنانک صور تطبیقی
دینک اولان شرایع اعتباریه تحولات حصول بولمشدر. عالده هر تقلیدک بر اصل
حقیقی وارد. ایسته ادیان خرافیه اواصل حقیق قلیدات و تحرافاتدر.
بونلر یاموضوعات شریعه دن و تحریفات عامه‌ایه دن ویا تسویلات منقله و مفیدینه
نشأت ایلمشدر. رموز و اساطیرک بلاد جباره‌ده نشر ادیان ایچون قبه و کستر
اختیاجندن منبت العاز و تعبیه و تمثیلات ادیه دن عازت اولانلری ده وارد. انبیاک
قدرت بمجازیه مالک اولان اولای دین زمان زمان بر احتیاجه دوشمیلیر، حتی
علی الاکثر کتب صوفیه برطافم العاز اصطلاحیه ایه طولور. کرک تاریخ ادیان
وکرک تاریخ فلسفه بوفکر، تکامل مذهبک تعمیمدن سوکره کیرمشدر. امینسر
نظریه دینک مابین ایشی فصیح ایشاح ایدرن وحدانیت الهیه عقیده‌سک، بر عقیده
تکامل اولدینقی ادعا ایش و اشراکی، توحیده مقدم کی کوسترمشدر. حال بوکه
امینسر فلسفه‌سک مابین احتیاجه بونظریه، نظریه دینک یالکز برصفحه‌سی اولدینقی
اونونلماق لازم کلدیک کی بوراده بسطک مرکه، واحده متعده برقمطیه
بولنیدندن دهولر واقع ایشدر، برعمود فکر کی حاصل اولمدن ابیکیه ودها
زیاده‌سی ناسل اولور؛ بوراده طوغرییه اشراک منشی اولان ادیان خرافیه‌ک
تکاملیه، توحیده منشی اولان دین حَق تکاملی آیری آیری ایشاح ایشک لازم
کیر. مثلا توحیدک تکامل دین محمدیه ایشراک تکاملده نص است حاضر ده

منتهی اوشمدر، دینه بیایرز، دین اسلام تماماً دین الهی اولان عقیده توحیدک
علی الانکشاف واقع اولان بر نکاملیدر. صل نصرائیک منشأ اصلی اولان
و نبوت مسیحیه نسبی بولان فلسطین طرفلرینک عقیده وحدانیتی ازینک مجلس
رهبانده اقلیده قاله رق رد ایدلریکی زمان شرک و وحدانیتدن مرکب و متناقض
بر عقیده تثلیث قبول ایدلش اولدیفندن پروتستانلق دخی داخل اولدینی حالده
نصرائیت حاضره شرکک برکاملندن عبارت قاش و فقط فلسفه بونکه باریشیه برق
شعوری ویا غیر شعوری بر حالده عقیده اسلام خدمت ایشش طور مشدر.

بوصورتله نصرائیت حاضره موجودیتی عارفلسفه نیک تأییداندن دکل حسیات
بشریه نیک ملحقندن ماعدا اولان عابلاً نیله ادامه ایده بیلمکدهدر. دینه بیایرکه بوکون
نصرائیت، مضرتی بیله وک کفته شراب ایشمک کبدر. کیف ایچون علی الاکثر عقل
بشرک قیمته هجوم ایدر، اسلامیق (انسانی) اولقله اتمام ایلر. آلسکساندر پاشنک
دیدیکی کی علمک قاجدینی ناقضلری تحسین ایله آلفیشلار. اوندک کویا برضمت طباق
شعری کورور. فی الواقع عقل بشر، حاکم حقیقت اولمیدینی کی حاکم دینده
دکدر. عقل بشر حقیقت مطلقه حیط اولدینی ایچون بتون حقائق و قدرت
الهییه کندیشندن استخراجه قالیقشیرسه کسنا خلق ایشش اولور. فقط قدرت
الهییه کماله تعلق ایتدیکیکی آکلار؛ عقل ایچون ک بیوک علامت محال ایسه
ناقضدر. عقل، حق مطلقک بتون حدودینی جیزمن. فقط عقل دیکم، حق
مطلقک، محال مطلقدن نمایز ایتدیجی حدی بیلیمک دیکدر. عقل، حقیقتده ناقض
بویه به حی کی معارف دینهده دخی تناقض بوله مایق لازم کایر. بر قضیه متناقضه
عقل نظرنده آکلاشلماش دکل، بطلانی آکلاشلماش براسی مردوددر؛ عقل
بوک قارشو عجزنی دکل قدرتی کورور. اعجاز ایله تعجیزک بیوک فرق وارددر.
تناقض، عقل اعجاز تجز تعجیز ایدر. اعجاز قارشوئنده عقل و وجدان مسخر
و محظولدر؛ لسان سولیرسه صوصیق ایچون سولیر. تعجیز قارشوئنده وجدان
عاصیدر؛ لسان صوصارسه فرصده سولیه بلم ایچون صوصار. عقلک کشفیات
تجربیه قارشوئنده وضعیتی نایسه کشفیات دینه قارشوئندهده وضعیتی اودر.
عالمده هیچ بر تجربیه محال عقلی ن اثبات ایتدیکی کی کشفیات دینهده محال عقلی
حدودینه گیرمن. حاصلی عقلک ادرا کده کی قصوری کمتمات ساحسده دکل،

ممکنات ساحسدهدر. عقل بویایکی ساحتی قاریشدر برماق ایچون بکانه بر معبادر.
عقل بتون علومک صوصک مرتبه کانه ایره مدیدیکی و کشفیات مستقبله دن خاطر
و خیاله کلز نه حقیقتله ایره بیله چکی اعتراف ایتمکه هیچ بر زمان توافقی
و تقابری فانونه عالم اولان تصدیقندن واز کجه چکنه قائل دکدر. بناء علیه حقیقتی
تماماً بیله مدیکی برالهی اعتراف و اثبات ایده بیلیرسه افاشیمک اوچکک حیثیتله بزلک
حیثیتی توحید ایدرک هم اوچ و هم بر اولدینی و بویه اوچ اولان برالکک ذنوب
عبادی مغفرت ایده بیلیمک ایچون اوچک بری صورتده طوغوب کندخی قربان
ایتدیردک فدا ایله می صورتیه قوللریسک سلامتق تأمین ایشش بولدینی اساس عقیده
انحاز ایدن بوکا ایمانی بکانه ضیان سلامت اولیق حسیله برویح ایتک ایسته بن عقده
نصرائیت قارشوئنده عقلک تصورندن بحث ایتمکهده هیچ بر فایده بوقدر. استوارت
میلک دیدیکی کی «هام» هوم، بوکا ایشاقق صمیمه نسیخهده؛ تکلیف بیله
تناقضی متضمن اولمیدینی ایچون اونک کی محال دکدر. شوالده نصرائیت علمله
اشلاف ایدمه مدیکی کی جهل مطلق ایلهده مدافعه ایدیه من. چونکه لادیریه دکل
سوقطانیه مطلقه بیله مبدأ ناقضی اعترافه مجبوردر. سوقطانیی سقوط ایتدیرن
شیء مدار استادی اولان مبدأ تناقضه قارشو متناقض اولمیدر. ایشته غریبه
علم ایله دخی اساساً متنازع کوسرتن دینی علمه، علمی دینه استخفاف ایتدیرمک
صورئنده تجلی الیهین ذهنیت بالخاصه نصرائیتک بوحالندن نشأت ایتشدر.

اونو نیمه که بر دینیک عقلیتدن بحث ایدرکن، حسیستی انکار ایتجه چکنر.
چونکه عقل، قوای روحیه انسانیدن بریسیدر؛ دین ایسه انسانیک بتون قوای
روحیه بیله علاقه دار اولورق وحدت نفسیهسته انطباق ایشی لازم کان ک بیوک
بر حقیقتدر. چوق برترده عقل ایله حکم نامرضی واقع ایسهده وحدت وجدانیه
بونلک نقطه تلاقیلریده تجلی ایدر. ایشته اصل دین بوقطه تلاقیی ضامن اولان
برمبدأ حقدر. عقل بر اعتقاد علمی کتیرر. فقط بو اعتقاد حسیات قلبیه ایله اشلاف ایتدیکه
جهله فاسق ایچنده فاش عالم کی حکمیز قایر. حتی دینه بیایرکه حکم بر حسددر.
تصدیق، عقلک بوحسه اقتراقی دیمکدر. بونلک ایچون دکله علی الاکثر اسلام منطق جیلری
تصور ایله تصدیقک نوعاً تأییریه قائل اولمشلر، و بونلک ذاتاً اتحادلری انکار
ایتشلرده عقل ایله احتسابک حال تعارضده انسانده بر ابیکلک حاصل اولورکه

شك و بحران روحی دنیای فلاکت بونكه باشلار. وحدت وجدان اولمادن حیات
اولمه جانی ایچون بوجدل همه حال ریتک غلبه سته منتهی اولور. حسیاتک اراده
ایله علاقه سی زیاده اولدیفندن اکثریا عقل و علم مغلوب دوشره اترق انسان
انسان حیوانی و هواشیدر. هر آن متبدل، هر آن آقایی، تپانسیزه اعتداسیزه احتیالکاردر.
شاید عقل قوت اتقانی حاز اولوب حسیاتی مغلوباید و اراده فی اوکا محکومیتدن
تخلص ایله بیلیرسه انسان انسان عقلی اولور و صغلام، ثابت برخصلت اعتقادیه
مالک بولتور. فقط بونده جهت غلبه نظر بر نوع جود و عطالت حاصل اولور،
عشق و شوق بولنازه، هیجان و اراده سونوکالیر. عقیده نظریتدن عملیه کچه بیلیرسه
بیک مشکلات ایله کچر. شو حاله یا عقل عین احتیاس و یا احتیاس عین عقل
اولی که ایمان و عشق برلشون. حالوکه عقل و احتیاس روح باشقه باشقه
وظیفه لره موکل بر آتای اولدیفندن بیفتلری عبث اولور. انسانیته، وجدان
نفسی بولنرک عینتده دکل جهت تلاقیلر دددر. اصل وجدان بوقطه تلاقیده
بولور؛ روح وحدت نفسیه سی بونکه بولور. بنابرین وجدان دینی ده بوراده
بولوق لازم کلیر. بوراده نفس هم عقلاً مطمئن و هم احتیاساً ملذذدر. دین نه
فن، نه صنعتدر. فن صنعتک اول و آخری اولان بر مبدأ فطریدر. قرآن نه
کتاب فن، نه ده بردیوان شمردر. فر و شعرک فوئده برلظم لدنی دز بونک ایچون
معجزدر. اوکا صرف بر فن نظریه باقارسه کز صنعتی قارشوسنده بو نظر کرده
مأوس اولورسکز. برشر نظریه باقارسه کز علمیتی و حقیقی قارشوسنده منکسر
الحال قایلر سکز. انسان متدین ده یالکز عالم دکل یالکز عامل و صنعتکار ددکلدر.
ایکسینک فوئده برانسان کاملدر اولعلملره موضوعه صنعتلره مودله ویر. بونک
بویه اولمی وحدت نفسیه ایله وحدانیته الهیه ک اقتصادسیدر. نفس انسانی نه
یالکز عاقبت، نه یالکز حساسیتدر وحی نه یالکز روح، نه یالکز جسمدر.
حق مطاق اولان جناب اده بون جهات وجودک مبدأ و منتهای اولان ذات
احددر. یالکز عقله و یا یالکز حسسیاته مربوط و محکوم قالدن دین، انسانیته
حقیقت وجودیه سته منطوق اولمه جانی ایچون ناقص و غیر فطریدر. او انسانیته
لايه اعلا ایچون بریول دکل، الهی انسانلره ایدریمک و انسانیته تثبیت و تفرقه
دوشورمک ایچون چالیشان بر اوصافه نی فوئده در، شکرده ذاتا هپ بوندن منبتددر.

دین برآمد و اعتقاددر. فقط جهت علمیتی حاز برآمددر. (شهداء انه لاله الا هو
و الملكة و اولو العلم قائما بالقسط لا اله الا هو العزيز الحكيم. ان الدین عدالله الاسلام).
دین، معتدل و منصف اهل علمک شهادت ایده بیه جکی بر اعتقاد، برآمددر؛ چونکه
حقه تمیددر. عقلیت محضه مانع تمید، حبیت محضه مانع تعقلدر. تعقل حقیقه
تعید خیریه، دین ایسه جامع الحق و الخیر اولان الوهیته ناظردر.

اوروپا تک ترقیات اخیریه سی اسلامه تماسندن صوکره الدینی وحدانک تأثیریه
عقلی، انصرایتهک تعید محضی قارشوسنده سونکندن فورناروب آروجه فعالیتیه
قیمت ویره بیلمی و انصرایته دایره حساسیتده توقیفه چالسمه سیه باشلامشدر.
بناء علیه بونکی اوروپا مدنیته بویه ذهنیت و حساسیتی متباینات قاناق برمدیتدر.
علم ایله حس آراسنده کی بوچانلاقاق اوروپایی کمال انسانیتهن محروم برقان و برکون
کلوب بنیان حاضر فی یقه جق اولان ای بونک رخنه سیدر. اوروپایه امیره نیرکن
بو رخنه دن ترمه کم لازم کلیر.

اهل اسلامک انحطاط وافی ایسه حساسیت دینیه ک تناقصی (عشق و شوقک
انفجاری) و عقایدک بر حالت جودیه اکنتساب اجتماعی یوزنددر. عقاید اسلامک
عقاید اهل اجد هر زمان ثابت و امین اولوب عالدده مسلمانلر قدر معتقد هیچ
بر ملت بولمیدنی ده تجرب و مشهود ایکن بو مبادی اعتقادیه ک نامزد بولمیدنی
انکشافات علمیه و عملیه دن محروم قالمی دینک حساسیتیه کرکی کی عطف نظر
ایدله مسندن عقیده عشقه ده ضم ایدریمک برنشوه وجدانیله تعقیب اولته
قلمسندن انشأ میشددر. فلسفه اسلامیه ک بون فلسفه ده ثابت اساسلره تنازع
بولمیدنی بوو اعتبار ایله زده نزاع علم و دین بحی المواق لازم کلدیکی حاله بز
ایچون قوتک جبهه تهاجمده قاتش کی کورونیوز؛ نجه بونک جبهی دینیزک حبیتی
تعقیب اولمه مسندن عقایدضله قون متته آراسنده کی مناسبات مزایده انکشاف
ایدریمه مدیکی کی ادبیات و صنایع روحیه سته، وجدان اجتماعیله نشوه حیاتیله
سه رونق ویره جک بر حساسیت بخش ایدله مسندن منبتددر. بر جهتن عقلیتی
تماماً محفوظ اولان کلامزده فلسفه حاضره کی قون حاضره ک هر بریتی تمین
ایدن مبادی خصوصیه آراسنده کی مناسباتی تثبیت و تنقیق ایتک و بو صورتیه اول
علومزده بر اهلک اجتماعی و بریمک، دیگر جهتن حقوق بشرک قدسیتی عمده اتخاذ

ایدن و متفقدینک بازیمه نعلانی اولامسنه اعتنا ایله بن شرعاً تمیز جدیدی محافظه ایله برابر انکشافاتنه بذل جهد ایتیم و عین زمانده ادبیات واجتماعاً نزه برنشوه حیات و بره جک بر حسابیت دینیّه تعقیب ایلمک: ایشته نجه ترقیمزک اسراری بو اوج نقطهده مندرجدر. بزهره زمان بر فیض کوردکسه حسابیت دینیّه تک جاذبه نشوه دارنده کوردک و فقط بونی ادامه ایده جک هیچ بر ظاهرده بولمقد. حسابیت اسلامیّه: حب حق، حسن اختیار، ذوق بقا دینیّه تصانیف اولته بایر بو تصانیف محبت و مخافه (ایله اجمالاً و هفیه قصوی، مفکوره علیه، رضاه الله) ارجاع اولتور.

باد و قبله در ره توحید نتوان رفت راست

یا رضای دوست باید با هوای خویشستن

«الم یألف الذین آمنوا ان تخضع قلوبهم لذرکاله و ما نزل من الحق ولا یکرهوا کالذین اتوا الکتاب فقال علیهم لآملد فقتس قلوبهم و کثیر منهم فاسقون . اعلموا ان الله یحیی الارض بعد موتها قد ینالکم الایات ان کنتم تعقلون » اینلرینه بر عطف نظر ایدهلم: دهها وقتی کلدیمی که اهل ایمانک قابلری ذکره و حقائق منزله قارشوسنده ترمه سونده دیکر اهل کتاب کی اولسونر، اولتور طول امد، یعنی مرور زمان واقع اولمشده قابلری قنوت بورومش و اکثریسی فاسق اولمشدر. بیلکیرکه اله اولن طورای ری ریایتر، ارتق ادب عقول ایسه کز، دوشونوب اکلامق شانکزدن ایسه سزه هر درلو آیات و ادله بی بیان ایتیمک. مالی افاده ایدن شو اینلردن برحسبند حسابیت دینیّه تک مهم بر نقطه منته اشوت ایدلش؛ ایکنجیبیسه بو نقطه حسابیتینه عطف قوه یوازه منته تعلق ایتیمدر. مخاطب اولان ذوات اهل ایمان اولدیلری حلاله حسابیتدن مجرد ایمانک غایه دینییه کافی کلدیکنی بوکا بر شهود حسابیت منضم اولوب (ده) دیدیکه کولکلرک باشقه بر عشق و خضوع ایله جاریسی و حقائق الهیه پک بیوک بر اعتصام ایله صارسی لازم کلدیکنی بو حسابیتک مرور زمان ایله سوندیکنی و اهل کتابک بوندن دولای قابلری قایلانمش و اکثریسی دوجار فسق اولش بولندیغی افاده ایدن بو آیت، علم الفسک حسابیت قانونلردن غایت مهم بر قانونی، بر سنت الهیه منضمدر:

معلوم اولدیی اوزره هر جس بر تحول ایله او تحولک شدت و نما کهانلیکی ایله متناسبدر. خصوصاً سن بر آدمک ایلمک بودوم صوده بولدی لنت صولک بودومده یوقدر. بیوک بر اقبال ویا مظفریتک اینک نشسته می کیندجه تنافص ایدر نهایت دو یولاز اولور. عینی نعمت ویا نعمت اینجده بولسان انسانلر، هر زمان سرور و کدرده مساوی دکلدلر، چونکه او نعمت ویا نعمتک شرائط مقدمه سی مثلاً، تریاد ویا تنافص صورتیه واقع اولسی کی تحولانک او سرور و کدرده علاقیمی وادرد. یوقدن بیک لیرا قازانش آدم ایله اون بیک لیرا تروتنک طقوز بیکنی غائب ایتیمک صورتیه بیک لیرایه مالک بولان آملردن برینک حسی سرور، برینک حسیده کدر اولور. بناءً علیه اطرادک و مرور زمانک حسابیت اوزرنده بیوک تأثیرلری وادرد.

اگر عقل و فکر نقصان ایسه تحول خارجی ایله واقع اولان اولم ولت پک جابوق سوتر، کیر. واکر او تحول بر سبب دائم بر علت عقلیه مستد ایسه او علتک تذکیر و تذکیر آلام و لذائذی تجحید ایدر. بونک ایچوندکله لذائذ عقلیه ابدی، لذائذ حسیه فانیدر دیرلر. بوقسه لذائذ عقلیه ماهیت اعتباریه لذائذ حسیه دن باشقه برضی دکلدور. چونکه هر لذت بر حسددر. انسان بر تذکر سایه سنده درک حالی ماضی و مستقبل ایله تعدیل ایدر. بو کونکی بیوک بر سرور و یاریسی محتمل بر تذکر ویا بو کونکی بیوک بر کدره یاریسی برامیدک لغراض عکس تأثیر یازار. تدبیر حیات بو لغراض و ترجیحک ادارمی دیکدر. عقلمدن، خصیصه تذکردن محروم اولان و حوله حسابیتک علل و اسبابی ایله دکل یالکزر نتایج حالیه سیله علاقهدار قالمچسندن مرور زمان احکامنه جابوق معروض اولورلر. و جزئی فلا کتله در حال اضطرابه دوشرلر. (نمونه اوله چایده کور ...)

انسانلق بقای بیوک بر ذوق بیلکله برانجیددن لذتیا اولور. فقط سوبل بیکلک ممانک بیکلیک دکل و حیالک بیکلیکدر. لید:

لصل جدید لذة غیرای

وجدت جدیدالموت غیر لذت

یتبه هر بیکنک بر طادی وار فقط بن موتک بیکینی طامنز بولدم. دیه بیوک

و بسط بر حقیقت سوبه مشدر. انسانه میل نمجد، بر طرفدن روحک تمایلانند که
نامتناهی بکنند، بر طرفندنه حیات حادث نمجد شئون ضمیمه بقا پذیر اولسندن
منبعدر. بقا ایچنده نمجد، نمجد ایچنده بقا ایسته نفسک آزادینی بود. وجدان
نفسینک اصل ذوقی بونددر، و بونک ایچوند که بقایه ناظر اولان عقل ایله، نمجده
ناظر اولان حسک جهت وحدتته مربوطدر. یوقسه علی الاطلاق حب نمجد که
بر معنای یوقدر، بتون احتسابات تحول و نمجده مربوطه، المردده بر احتساب دره،
حال بو که الم کترین نمجد سولن. هرا لم غیر موت کی کوروندی ایچون الم، هر لذت
مؤید حیات کی کوروندی ایچون لذتدر. نفوس کامیله بونلر اولدقلری کی
کورونورلر، اونلر بعض لذاتی آلام، بعض آلامی لئانذ تمقیب ایده چکنی بیایرلر.
بعض آلامی قبول، بعض لذاتی رد ایدرلر، آلام و لذاتی حیثت حسیه لیه دکل
حیثت عقیده لیه محاکمه ایدرلر. حسابندن معولات، معقولاتدن احتساب چقارلر،
چونکه بونلر عقل و حسک نقطه تالاقیده بولان، بروجدان نفسیه مالکدرلر.
نفس اماره دکل نفس مطعنه ارباییدرلر. تمحارب جزیه ایله آلداعاز، تمحارب
آداسنده جهت غائل واستقرانی کوزهدرلر. عین زمانده تملیل عقلیه محکوم
قابلیوب یاریشکی تجربه نک بر جهت تحولی حائر اوله یله چکنی ده بیلرلر، و زواده
عقلیت و حسیتلری جناب مسبب الاسبابه ربط ایدرلر بر حس تبعیده نامتناهی
ساحسنه آتیلرلر. صرف حسی وجدان ایله بورونلر، تمحارب جزیه به مربوط
اولوب آلام و لذتک مادی و تالانجندن غافل بولندقلری کی صرف وجدان عقل
ایله بورونلردر تمحارب جزیه نک ذوق شهودندن غافل و مادی عقیده مکشوز
اولان تمحارب حسیه مخروم اولورلر. چونکه عقل نمجد و ذهنیت محضه بیکدر،
ذهن ایسه بالذات بر وجدان شهودی دکل، و وجدانک بر ماضی قیمتت حائردر.
او ذهنیت حال واستقبال ایله مناسبیدر که اصل ذوق وجدانی تشکیل ایدر. مثلاً
عقل بر کره الله کو تورد، فقط او عقله معارض اولیان وجدان حسیدر که شئون
روزمه ایله او وصالک ذوقی تازه لر طوردر. حیاتی قایمغش اولان عقل محضک کار
سونوک بر انطباع ماضیک ظل خیانه طوکوب قائلدر. ایلک نشوه ادرانکی ویرن
مبدأ اطلاق نقدد مرور زمانه او غراره او نشوه اولسنبده سوز، برینه قنوت
کایر. عهد نبوت اوز افلاشدی، هيجان شیباب کچدیکه قایلری بر جود قایلار

و با عقل و نفس
و با عقل و نفس

تذکیر معطره حساسیتی تمییز ابدیه من اولور. واقعات حیات مطرد کیدرسه اعتباره
رواق حسنی ازاله ایدر. تحولات جدیده واقع اولورسه بو تحولاتک قانونلرینه
ومادی وجدانیته تقریباً مطالعه سی کسب صعوبت ایلر. روحلر بو وقوعات
جدیده مادی اصلیه لیه تألیف ایدمه مدیکه بحران و اضطراب وجدانی حاصل اولور.
حال بو که تشیی و یا اضطراب ایچنده رأی یوقدر، بصورتله حقندن تبعاده و شولش
بقا مہیت کسب آیتش بولنور. بوقنوت و بحران طاقتفرسا بر حلاله کاجه کوللورده
کلاشی کوزل رایلر نمجد اوایلر. غرض ایتدیکم وجهه هر نمجد حیات اوله جی
و نمجدک قیمتی متضمن بولندی جهت غائل ایله بقای تأیید ابدیه سلبنده و تحول
و تحفظک درجه عظیمده بولنه جی ایچون جهت تاملندن محروم بولنار مطلقه منتهی اولان
نمجدلر، آراق نمجد دکل بقای بیقان بر تبدیلدر. بر اصلک - انکشافی تمقیب
ایچون، برواقه ابتدائی نک اطرافنده بر سلسله تکامل اخذ ایله من نمجددر موت
کلدلر. بوکامان شریتمده بدعت سیئه اطلاق اولورده، هپ شعر اولوق ایسترسه کز
ضربات حقیقت قارشوسنده نظم و آهنکی غائب ایدرسکز، هپ عقل و منطق اولوق
ایسترسه کز هنوز احاطه کزدن خارج بولان تمحارب حیات قارشوسنده بدین
اولورسکز هپ عقل فاعل اولوق و هر نیثی فکر تعلیل ایله حل ایتمک ایسترسه کز
یاریشکی تمحارب حق قارشوسنده کور بر معصب اولورسکز، الهام حقندن، فیض
تجربه دن محروم قایرسکز. هپ عقل قایل اولوق ایسترسه کز هر نیکی تأثیر آلتده
بر کسوه و وجهیه کیرن بر هوای اولورسکز، عقل فاعل، یعنی فکر واستنتاج
متناهی، عقل قایل یعنی اختیار، تجربه واستقرأ غیر متناهی در. فقط اومتاهیلر،
حی وقیوم اولان ذات حشک اجدیتنه استقاد سایه سنده صورت پذیر وجود
اولی بیلر. بتون بوجود بینکوله حقه باغلی دکلسه کز واردات عقلیه و حسیه کز
شرک ایچنده یوزر، عقل فاعلک متناهی اولان فائده استنادندن سله محروم و شرسکز.
حقه باغلی ایسه کز هم وارداتکیز نزاید ایدر و هم وحدت روحیه کزی ابطال
اجیه جک برطرز منتظمده دوام ایدر. سایه دده درک بالکز بقای نوعیکزی دکل
بقای شخصیکزی بیه تأمین ایتمک سعادتته مظهر اولورسکز. جناب حق عالم
دیدیکمز شو تحجودات غیر متناهی نک نظام وحدتی خلق و اداره ایدن قدرت یافته در،
او قدرت بالغه و حیده به استناد ایدن بر دینک تناهیی یوقدر، بویه بر دین رصفحه

و با عقل و نفس
و با عقل و نفس

تکامله توقف ایدوب قاله حق بر واقعه ابتدائی دکل ، هر تکاملی احتوا ایدن
برخصصه روحیه و ربانیه در. ایته (اعلمو ان الله یحیی الارض بعد موتها الخ) آتی
ای مؤمنلر بیلکیز که جناب الله بالکیز عقلاً و حساً مربوط اولان
السانلر ایچون مرور زمان قورقوسوی یوقدر . اونلر اسیکیده یکیلنک امکاتی
بیللی ، بزدلی اشواق جدیده ایچنده آلی الابد پایداز اولمیدرلر ، بو دین محدود
بر صفحه تکامله توقف ایچون نازل اولمش بر دین خاص دکل ، نامتاهی مراتب
تکاملی اداره ایچون ازال اولمش مبادی حقینی متضمن بر دین عامدر ، کی برمال
افاده وایا ایتکمدر .

کتابدن الدیقمز بو معنی ومبدأ بر حدیث شریفده طریقله ایضاح اولمشدر .
پیغمبرمز یورورکه «ان الله یمیت اهله الامه علی رأس کل مائتة من یجدد لها دنياه»
جناب الله الاشهر هروزنه باشند یعنی هر عصرده بواعته دینی تجدید ایدوبورده
آدم ویا دملر کونده جکدر ، دیه بروعدی افاده ایدن بو حدیث شریف بروجه آتی
نقاطی تضمندر :

- ۱ - بالعباره یمت یجددی وعد ایدور .
- ۲ - بالآزازه لزوم یجدیده تنبیه وونی عصر ایله توقیت ایدور .
- ۳ - بالایما امتی هر عصر باشند یجدده اماله وکسب وقوله تشویق ایله بور .
- ۴ - هده الامه عبارده می یجدده امتک هذی محفوظ قاله جندیه و یجدد تبدل
دکل ، بوهذیت وهونی تأیید وادامه ایتمی لزومنده یصدور .
- ۵ - یجددک تشخصه اشارت واردر .

ایشته حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بوصورتله بزه طول امد ، مرور زمان
نتایجندن اجتناب واستخلاصک طریقنی وجهت لکسیتی لایله ییوشمدر . اولمک
اولورکه هر عصر باشند دیمخلک تجدیدنه انتظار برحقمز و بو یجددی یاهحق یجدده
ناایب ایچون چالشحق بروطیه مزدر . بز وظیفه مزنی ادراک ایدرسلک جناب الهده
وعندی افاذ ایدم جکدر . بوصورتله مرور زمان قسوتدن قورلقه چالیشته جغز
ونور نبوت اوزافلاشدغی بز اوکا یافلاشه حق و بوسابهده حساسیت مزنی محافظه ایدرک
نشوهدن نشویه قوشه جغز .

شمدی مبادی علمیه و عقلیه سی ثابت و محفوظ اولان دیمخه بو یجدد نصل

کله بیلر ؟ فکر بدعته قارشی / مهاج اولان دین بین بو یجددی فصل تأمین ایده بیله جک ؟
شونی ای درخاطر ایتک لازم کلیرکه اول و آخر سولیدیکم وجهه یجدد ، تبدل
وتخریب دکلدر . اسلامده الک بیلک دستور دستور وحدت اولدینی ایچون بنون
مبادی سازه بو دستور و وحدتک جهت انکشافی نقطه نظرندن عامل اوله حق و بنون
یجددانه بو نقطه نظر محفوظ طویله حق (هذیت امت) محافظه ایدیه جکدر .
بو صورتله هر عصرده واقع اولان فکری و مادی حادثات بر تجربه نقطه نظریله
تدقیق ایدیلوب مبادیک صور تطبیقه منه ارجاع نظر اولانه حق و بوصورتله بر طرفدن
تجربی واستقرانی دیگر طرفدن عقلی واستنتاجی مضاعف بر سیر ایله جهت تلاقی
بوله حق و بوصورتله حیات امته شوموری و یا لاشوموری کیرن شئونلر
جدیدنک نسب بحیجته دینی و شرعی می تسبیح و تنبیت اوله حق ، و عوارض
مهالک اولان بدعتلرله ، اسباب حیاتیون اولان انکشافات جدیده بالتفریق برسی
طی و برسی تقریر ایدیه جک ونهایت عقول ایله حسیات توحید اوله حق وجدانلره
یکی احتیاجلری تطمین ایدن یکی بر نشوه شطرات وامبیت ورمک خصوصه اعتنا
قله جقدر . مبادی مخصوصه محفوظ طویله حق و فقط تقریعات و تطبیقات نقطه نظرندن
یکلرک حوصاله کله جک ، دهها طوعریسی بزمه به جکمز یکلرکله بزمه به جکمز
یکلرکله حدودی آیرلیق کی بر انکشاف وجدانی الله ایدیه جک و بوطریق ایله
نفس اجتماعی قوت و شتاقندن قورنیه جقدر . یجددک یاهجی شی وحدت قیرمق ،
شتاقی آذیرمق ، اصولی انکار ، فروغی تجرید ، استقامتدن انحراف ، تشبیهات
یجدده به تنبیت صورتله وجدان امتی اجنبی وجدانلره تمثیل ایتکک وهذیت امتی
رفع ایدیه جک بدعیاته بول آقق اولیه جقدر . یجدد بزه نفرت دکل ، محبت ذوق
ایده جک ، هر اس دکل امتیت کتیره جکدر . هر عصرک تاریخی کوزخه ضبط ایتک
و اوتار یجده ، اسباب و علل شرعیه نک قیمت عملیله ری و نتائج اجتماعیه لرنی تدقیق ،
و بوصورتله عصر سابقه بر فذلک سی یابوب عصر آیتک احتیاجاتی تعین ایله مک ،
ایشته و دمه انبیا اوله جق علماء دینک وظیفه لری بودر ، بو احتیاجات ، بعضاً نظری ،
بعضاً عملی قیمتلری حائر اولور . احتیاجات نظریه علمی ، احتیاجات عملیه ، عملی
شخصیتلر ایسترکه یجددلر ایشه بو شخصیتلردن ظهور ایده جک و بو شخصیتلر
امتک هذیندن بشمک لازم کله جکدر .

کلام و حکمتک با جملة علوم و فنون و کافة عقليات ايله، فهک تشریعیات واجتماعیات ايله، حدیث و تفسیرک اخلاق و ادبیات و بتون جهات دینه و انسانیة ايله اولان علاقه لری قویه و تنه ایلور؛ برجهندن حتی و باطلک، برجهندن ده حسن و قبحک معیار لری توضیح و تعمیم قلیز ؛ و حالدن مأیوس اولان کؤکلر استقبال ایچون بر عشق جاودانی بخش ایدمک منیرله، مفکوره لرله اشاع قلیز، علم و عقل، شون جدیده ایچمده وجدان ایچا عینک بقای وحدتی تحت ضانه آلهرق ضروریات دینه واجتماعی قویه ایدر، حیات ده نفس ایچا عینک بو وحدت ایچمده عشق و هیجانی تحقیق لار، سافر کیدر، برینه مجاذب کایر، ارواح و قلوب لواء الحمد احدى التنده طوبیانیز ظل عرش الرحمنده او بوشوب قوقلا شه جق بر حیات جاودانی اکتساب ایلر، ارقی (شهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده و رسوله) کلمه شهادتی اغزیدن چیقوب هوایه منقلب اولوز، بتون مناسیله کؤکلرده و جمیع اعضای مکفده کال شود ايله رقص ایدر، غفله تکبیرک هجسانلی مارش اولور. دیدار ایدر کورو تور، ذوق فنا هیجله شیر، بودیدار مواجهه سنده انسایت عشقندن عشقه فیضدن فیضه قوشورق عصر نالیده دها یوکسک بر کال ایچون حاضر لانیز. (لذین احسنوا الصنی و زیاده و لا یرق و جوهم فتزلا ذلله اولئک اصحاب الجنة هم فیها خالدون) سری هویدا اولور.

پیغمبر ذی شان اقدس حضرت لری بزی بوسور تله طول امدک ققور و قیون سندن قور تاراجق بر وعد الهی بقیبر ایچش وفی الحقیقه زمان زمان بو وعد الهی محقق ایدرک بضه اسلامی عرفدن عرقه ملکندن ملکته کورتور مشدر، بیک تاراجق ایدر بریدر که بز فیض لری بو دستورده ارامدق و اولئک ایچون ضامن بقا بر نمجددن محروم قالدق. هوس ایدیکمز نمجددله هپ نمجد موت کبی آجی بریتیدک اولدی.

بیقدی یامدی، بوکون عالم اسلام بیوک برسقو طک و عین زمانده بیوک مصاشیدن متولد عظیم بر انتباهک خلیجانیله منهجدر، بو انتباه ایچمده جناب حقندن اونشوه موعودنی ایسته لم، و ایسترن علمیله دینی مینان، عقل ايله حسی متخالف ناملام و چالاقی مدیتلری دیکه انسانلقه کال وحدتیله بایشه حق و وجدان ملیعزی کوکندن قاورایه حق اولان، بر مدینت مسعودنی منیه و مفکوره اتخاذا ایدم. اورویا علمیله، قتیه باریشه میان دینی قاروشونده اسلامیتک پک ای باریشه جقنی

ادراک ایچش بولمادی ایچون اولسه کر کدر که مسلمانلرک برکون کلوب بو آهنگی قورداق و حقوق بشرک قدسیتی اعلا ایدرک بتون بشریه نمونه اوله جقندن قورقش و بزی ارشاد و ایدیسنده بیوک ضالانلره سوق ایتمک ایسته مشدر. اورویا بزی شعله علمیله ستمقون ایدرکن حسیات واجتماعیه تمیل ایلهمکه جالیشش، و دیغزدکی اساسات نمجددی، موضوع بحث ایدرکن دین اسلام مانع تر قییددرد کیدر؛ دییه بر موضوع اورنه به قوعشدر که بوندن بتون مقصدی، دین اسلامک خاصه تحفطیه سنی قیرمق و ترقی کنیبلریشه تمیل صورتده تفسیر ایتمک جهته معطوف اولدیی پازیلان ایزلر ندن مشهود اولمقدردر. قرآن آنالیزه نامبله آیات قرآنی فرانسجه ترجمه لرینه کوره موضوعلره تمایل و تصنیف ایدن اثر مهمک حاشیه لر نده کی توطلره دقت ایدیلرله کورولور که اورویا بزم نمجددات اخیره مزی، یا بر پوستانلقه ویا دیگر، بر اورویا مذهبک تاثیریه عطف ایتمکده وهب بونلری کنیبلرینه بنده اولمق کبی بر غایه ايله مطالعه ایلهمکده در، فقط اورویا قورقشله ایدی بر علم و فلسفه سینه باقار برده دینه باقاردی ده او علم و فلسفه ايله طبان طبان متناقض اولان دیننی، دیو سنی زره تاقیق ایتمک چالیشان واز کچر، او علم ايله قوجا قلاشه جق اولان اسلامی ترویج و اغراضیر، و حیات اسلامه اضطراب و بریمکن ذوق آلامدی.

بوکون بتون تشریت بر مصالح اجتماعی احتیاجی حس ایتمشدر، که بونی آنحق حق واجده بر نشش ایدن دین اسلامک ساتیری بو دساتیرک انکشافات جدیدی علمیله وحیه ايله تأییدی صورتله ممکن اوله بیله جکدر. بن بو کنانی ترجمه ایدرکن مجرد عربک که عقله و قوف سودانی طاشوردیم. فقط بالتذیه آکلامد که او عقل بتون جرانیله بزم دین اولان و حدایت الهیه عقیده سینه طوغری قوشمش و بتون ایزولرله رنما کرک الحادی و کرک نشانی تثبیت ایدمه مشدر. اونق تعقب ایدرکن اسلامیتدن آلدیم عقل و فلسفه صارصالح شویله طور سون کتیکجه کسب قوت ایتدی و انکشاف ایدمک قطعه لر بولدی. شمدی اسلاف کرک معلومات فلسفه می ده بواسیلوبد بر تاریخ ايله اراده اولته بیلیر و دقارندن باشلایان فلسفه متأخرین ايله تعارفده حصوله کنیبلریشه فلسفه نک اسلامدن ماعدایتون ادیان حرام اوله جقنی بالفعل اثبات ایتمک ممکن اوله جق و قوتنه حاکمت عقلیه و دینیه بز قازانش اوله جقز. بوکنانک بر فلسفه اسلامیله تاریخچه تدبیلی کوک پک ایستوردی. فقط قلت و سائط

ایچنده بونی میدان کتیرمکه اوغراشیرکن میدان کان شو قسملوک نشری اوزون مدت تعویق ایتک اندیشه می او آرزومه مانع اولدی .

معلوم اولدی اوزره اسلامده فلسفه مختلف ومهم دورلر کچیرمش والک نهایت اوج مذهب اساسی صورتنده تقرر ایلمه شد. بونلرین برسی مذهب فلاسفه درک باشایچه مشایه و اشراقیه شعبه لرله آریلیر . بومذهب فلسفه عمومی بیتن اقسامیه تعقیب ایدر ومطالب فلسفه تک مطالب اسلامیه ایله التیامی کوستر ، تعبیر آخرله دیندن صرف فلسفی بر نقطه نظرله بحث ایدر ؛ بو مذهب ارسطو و افلاطون مذهبیرنک تألیف وتوفیق وادیسنده کیدرک بری ارسطو طرفه بریده افلاطون و افلاطون ثانی طرفه میل ایدر ؛ ایکسیده ایشانی اولقله برابر ، کرک مبحث معرفت و کرک مبحث وجودده خیلی فرقلری وارد. ایکنجیمی متکلمین مذهبیرک اصل فلسفه اسلامیه می متضمن اولوب فلسفه دینیه ایله دین فلسفینک آهکنکی بولور. بومذهب مبحث معرفده ، ابقانی و تدیری شعبه لری حائر اولقله برابر ، مبحث وجودده رواقیه به مشایدر ، وجود ذهنی انکار ایدر وفقط مبحث معرفه ایلده رواقیه بستیون آریلیر . اوجنجیمی مذهب صوفیه درک معرفت ووجودده ، اشراقیه و اسکندرانیه مذهبنه شبه اولوب ، انکشافات محله منته یوک فرقلر برابر ایدر . بن درون کنایده اراهره بومذهب لر تاس ایدن بعضی مسائله حاشیه لرله اشارت ایتکله اکتفا ایتدم . وفقط بومذهای ، اشرو و کتابک تونوسنه یوققا تحلیلی بر تاریخ فلسفه ره ربط ایتک حال حاضرده خیلی متعسر بر امر مهم اوله جدرکمه بونی بدن دکل مدارسمه و دارالفنونمزده بدرس لرله علاقه دار اولان دواتک وظیفه نیدن بکلمه ده اوافق اوله جقدر . بن کتیده نقطه عن عنقه عودت ایچون برنهاک حس ایدیورم ، باقلم استقبال نقطه غور ؟

ایضاحات سابقه دن ده آکلاشدیلدی وجهه زماغزده فنون بر برنه احتیاج تسلیدی محافظه ایتکله برابر فلسفه قارشی برنوع مختاریت اعلان ایتشدر . بونلرین هر بری حادثات ظاهره تک برنوعیه علاقه دار اولارک بر موجودیت مخصوصه می حائزدر . فیلسوف بونلر حقیقه معلومات عمومی به مالک ایسه . هر برینک اداره خصوصیه می نزقات وانکشافات مخصوصه می بر استقلال داخلی تعقیب ایتدیکندن بونلر آلتوق فیلسوف دائره صلاحیتده دکل متخصصکن ید ولایتده در . بوفنوندن

هر برینک آز چوق قوانین اساسیه می ، طرق خصوصیه می وارد. هر فنک قوانین اساسیه یله قوانین فرعیه نیک مناسبانی اوفنک فلسفه خصوصیه می تشکیل ایدر . فقط بو قوانین اساسیه خصوصیه و طرق خصوصیه به برطاقم مبادی کابه و طرق عمومی ایله علاقه داردرک ایشته فلسفه وشعبات فلسفه بوعومی قانونلری وطریقلری احتوا ایدر . بو اعتبار ایله بوکون فلسفه : علم النفس ، منطق ، علم اخلاق ، مابعدالطبیعه ، فلسفه اولی ویا الهیه نامیه بش شعبه منقسمدر . کتاترک اصلی مطالب فلسفه می بو بش قسمه تصنیف ایدرک سیر تاریخیلری کوسترمش وصوکره برده تاریخ مذاهب علاوه ایتش و بو تاریخیلری قرون تک ترتیبه تابع طونش دره یونانک بدایتندن نهایتده وخرسقیانانک ظهوریه قدر قرون اولی ویا متقدمین ، خرسقیانانک ظهوردن دقاره قدر قرون وسطی ویا متوسطین دقارندن بریسنده قرون اخری ویا متأخرین فلسفه می نامی برلشدر . فقط قارنلریه بوکون تهدیم ایتدیکم قسم مابعدالطبیعه وفلسفه الهیه قسملری اولدیقه در عرض ایلمش ایدم .

مابعدالطبیعه ، طبیعتک حداخیری ، هادی وعلل اولامی دیکدر . علوم طبیعی موجوداتندن وجود کلی اعتباریه دکل نوع موجود اولان برخصوصیت اعتباریه بحث ایتدی کالده مابعدالطبیعه بوخصوصیتلری نظراعتباره آیه هر قیه نیک جهت وحدتندن ، یعنی من حیث الوجود موجوددن بحث ایتدی کجهله موضوعی حادثات جسمانیه وحقی معنویه نیک منهای جدودیدر . بونده مشهور اولان ایک موضوع بحث وارد. بری مبحث معرفت بریده مبحث موجود ویاوجود ، تعبیر آخرله مبحث علم ایدر . بوکتابده اولامی مبحث معرفت یعنی علم بحثک تاریخیه باشلاش وبوایچده علم بحثک امکانی وعدم امکانی مسئله می اله آتهرق اول امرده نعم ویالا جوابیه نظر ابقانی وغیر ابقانی یعنی حسابی نامعلومی آلاان وبرطرفدن سوفقشاییه ، برطرفدن معنویه قدر کیدن مسالکک تاریخ تکامللری تعقیب اولمشدر . مبحث موجود ماده ، روح ، مناسبات جواهر عنوانلریله اوج فصله آیرلشدرک اصل مبحث وجود بوواجتی بایچده تحلی ایتکده در .

ایکنجی کتاب اولان فلسفه الهیه ویا مبحث دین قسمده الوهیت حقیقه کی یونان نصورات ابتدایسندن باشلایرق وجود الهی دیلاری ، وحقیقت وصفات

الهیة مختلری قرون صده سیه آری آری مطالب اوله رق تعقیب ایدلمش ونهایت حیات
آخرت فصلیلله کتایه نهایت ویرلشددر .

آشای ترجمه ده ، بعض مباحثه ، طرف عاجزانه مدن تحشیه لر یالیش بوخشیدلر
آز چوق یخی حیثی حائر بولمشددر . اصطلاحاتی ممکن مرتبه ساده لشد بر مک
چالشدیم . و اصلک خصوصیتی ، حرفاً تعقیب ایشکله برابر روش افاده ده ممکن
اولدایی قدر وضوحی ولهجه لسانغزی محافظه ایتمک التزام ایتدم . اصلک رموز
ماخذی ، کوسرتمکندن ده صرف نظر ایدمدم . بعض اصطلاحاتک فرانسه زجه لر بی ده
تبییت ایدرک طبی اکیال ایشکله چالیشه جم . بکایی بر کتاب یازمقدن دها زور کان
شو ترجمه صرف ایتدیکم امک ارباب مطالعه مک رغبقله قارشیلانیرسه بلکه
شطارته و سیه اولور . مریض بروجودک و مضطرب بر حیالت یک طبیی اولان
قصورلرندن اغراض غین ایدرک شو خدمتی استکمال ایده جک لطیفکارانی ارباب
ایتملری ارباب همندن رجا و هر خصوصده توفیقات سبجانیه شه مظهر بیورمسی
جنب حقندن نیاز ایدر وحضرت مولانا مک شو سوزلری ایشو دیباچه خاتمه و کتایه
شروع ایچون بر فائحه اتخاذ ایلرم :

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAP

میکند موصوف غیبی وادعیت
ماحتی سگفت اورا کورد
وان کورکیز زرقی جای میکند
تا کج آنکه ایشان زان دهند
فی بکل کره اندن این همه
قلیل و کثیر بیوی سوز
قلبا را خرج کردن ک توان
آندروغ از راست بیکرد فروغ
زهره دندی وود آنکه خورد
چمیزد کندم غای جو دروش
باطلان بر پوی حق دام دلد
فی حقیقت نیست در عالم خیال

همچنانکه هر کسی در معرفت
فلسفی از نوع دیگر کرده شرح
وان ذکر در هر دو طعنه بزند
هریک از ره این نشانها زان دهند
این حقیقت دان زحقت این همه
زانکه بحق باطل نابد بدید
کر نبودی در جهان نقد روان
نابا شد راست که باشد دروغ
بر ایم بر راست کز را می خرد
کر نیا شد کندم محبوب نوش
بس مگو کین جمله دنها باطنده
بس مگو چه خیال است و سوزل